

HET MULTICULTUREEL MEULENBERG

MELANIE GEERKENS

HET MULTICULTUREEL MEULENBERG

Hoe kan een ruimtelijke ingreep een motor zijn voor het ontwikkelen van positieve energie voor de multiculturele wijk Meulenberg?

Foto kapt: Geerkens, M. (2019). Berkenveld, Meulenberg [Foto].

MELANIE GEERKENS

Master scriptie

Master Architectuur 2019 -2020

Universiteit Hasselt

Faculteit Architectuur en Kunst

Promotor: Ann Petermans

VOORWOORD

VOORWOORD

Voor u ligt de scriptie ‘het multicultureel Meulenberg’ waarin ik onderzoek hoe een ruimtelijke ingreep een moto kan zijn voor het ontwikkelen van positieve energie voor de multiculturele wijk Meulenberg. Deze scriptie is tot stand gekomen binnen mijn masteropleiding Architectuur aan de UHasselt, in combinatie met mijn masterproject binnen de studio New Economies. Positieve energie is een grote drijfveer in mijn leven. Ik haal levenslust uit anderen hun positiviteit en ik probeer anderen ook met mijn positiviteit te inspireren. Deze persoonlijke achtergrond heeft het onderwerp van mijn scriptie en project bepaald en heeft ervoor gezorgd dat het onderwerp mij steeds is blijven boeien.

Deze scriptie zou er niet zijn geweest zonder mijn promotor prof. dr. Ann Petermans. Haar feedback, enthousiasme en steun hebben mij enorm geholpen doorheen het hele onderzoek, waardoor ik nu op een trotse en positieve manier op hierop kan terugkijken. Ook wil ik mijn mama en papa bedanken voor het nalezen van mijn teksten.

Voor mijn masterproject wil ik prof. arch. Jo Berben, prof. arch. Maria Segantini en prof. arch. Eef Boeckx bedanken voor de interessante gesprekken, discussies, feedback en steun die mij nog meer tot ontwerper gevormd hebben.

Ten slotte wil ik ook mijn medestudenten bedanken. Het samen werken op school en kot aan onze scriptie en masterproject gaf mij veel steun en moed. Dit werd jammer genoeg belemmerd door de Coronapandemie, maar dankzij de videogesprek technologie bleven deze momenten van steun en feedback toch bestaan.

Melanie Geerkens
Oudsbergen, 15 mei 2020

ABSTRACT

ABSTRACT

[NL] De gemeente Houthalen-Helchteren heeft een spraakmakende wijk genaamd Meulenberg, waar door het grootste deel van de mensen op een negatieve manier naar gekeken wordt. Het is een voormalige arbeiderswijk van de steenkoolmijn van Houthalen. Doorheen de jaren zijn er verschillende arbeiders uit verschillende landen ingetrokken. Hierdoor is Meulenberg vandaag de dag nog steeds een multiculturele wijk met een grote geschiedenis. Desondanks draagt de wijk toch ook veel problemen met zich mee, waardoor de leefbaarheid er zeer slecht is. Een aantal organisaties proberen deze problemen aan te pakken met behulp van activiteiten en gesprekken, zonder al te veel resultaat. Daarom wil ik met mijn scriptie onderzoeken hoe een ruimtelijke ingreep een motor kan zijn voor het ontwikkelen van positieve energie voor de wijk Meulenberg. Hiermee hoop ik een leidraad te vormen voor mijn masterproject om deze problemen wel degelijk aan te pakken door middel van een ruimtelijke ingreep en een leidraad voor andere multiculturele probleemwijken die kampen met hetzelfde probleem.

Dit heb ik gedaan aan de hand van een literatuuronderzoek waar ik mij meer verdiept heb in de geschiedenis en problematiek van de wijk en het begrip gentrificatie. Hieruit ben ik tot de vijf targets van Forrest en Kaerns gekomen waar een ruimtelijke ingreep aan moet voldoen om het gentrificatieproces op gang te zetten, of in andere woorden meer positieve energie in de wijk te creëren.

Dit heb ik gekoppeld met casestudies, waarin twee cases worden besproken van andere multiculturele probleem- en voormalige arbeiderswijken. Bij deze twee wijken is het gentrificatieproces op gang gezet, waardoor hier specifieke voorbeelden van ruimtelijke ingrepen die aan de targets voldoen besproken worden.

Uit de combinatie van het literatuuronderzoek en de casestudies is verworven dat de ingrepen op verschillende schalen kunnen plaatsvinden en een verschillende graad aan complexiteit kunnen bevatten. Binnen een bepaalde wijk kan er een ruimtelijke ingreep zijn die aan de vijf targets voldoet en daarmee een antwoord vormt op de onderzoeksvraag, of het kunnen ook verschillende ruimtelijke ingrepen zijn die samen aan de vijf targets voldoen. Het aantal ruimtelijke ingrepen heeft dus geen invloed op de kwaliteit van het resultaat.

De scriptie vormt een duidelijke leidraad die door ontwerpers gebruikt kan worden om multiculturele probleemwijken aan te pakken met behulp van ruimtelijke ingrepen.

[ENG] Houthalen-Helchteren has a high-profile neighbourhood called Meulenberg, which is viewed negatively by the majority of people. It is a former working-class neighbourhood of the coalmine of Houthalen. Through the years several workers from different countries have moved in. Because of this, Meulenberg today is still a multicultural district with a big history. Nevertheless, the district also carries many problems with it, which makes it very difficult to live there. A number of organizations try to tackle these problems with the help of activities and conversations, without too much result. That's why I want to use my thesis to investigate how a spatial intervention can be a motor for the development of positive energy for the Meulenberg district. With this I hope to form a guideline for my master project to tackle these problems by means of a spatial intervention and a guideline for other multicultural neighbourhoods struggling with the same problem.

I did this on the basis of a literature study in which I studied the history and problems of the neighbourhood and the concept of gentrification. From this I obtained up to five targets from Forrest and Kaerns that a spatial intervention has to meet in order to start up the gentrification process, or in other words to create more positive energy in the neighbourhood.

I linked this with case studies, in which two cases of other multicultural problem and former working-class neighbourhoods are discussed. In these two neighbourhoods the gentrification process has been set in motion, as a result of which specific examples of spatial interventions that meet the targets are discussed here.

From the combination of the literature review and the case studies it has been obtained that the interventions can take place on different scales and contain different degrees of complexity. Within a certain district there may be a spatial intervention that meets the five targets and thus provides an answer to the research question, or there may also be different spatial interventions that together meet the five targets. The number of spatial interventions therefore has no influence on the quality of the result.

The thesis forms a clear guideline that can be used by designers to tackle multicultural problem neighbourhoods with the help of spatial interventions.

INHOUDSOPGAVE

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	7
Abstract	10
1 Inleiding	20
1.1 Uitdagingen Meulenberg	20
1.2 Onderzoeksvraag	22
1.3 Methode	23
2 Meulenberg	26
2.1 Geografie	26
2.2 Historische context	30
2.2.1 Opkomst steenkoolmijn	30
2.2.2 Tuinwijk Meulenberg	32
2.3 Huidige context	39
3 Gentrificatie als motor van positieve energie	44
3.1 Voor- en nadelen van gentrificatie	49
3.2 Terugkoppeling Meulenberg	52
4 Ruimtelijke ingreep als motor van positieve energie	56
4.1 Case 1: Brugse poort - Gent	57
4.1.1 Ruimtelijke ingrepen	58
4.2 Case 2: Lombok - Utrecht	65
4.2.1 Ruimtelijke ingrepen	67
4.3 Besluit	75
5 Masterproject	78
5.1 Studio New Economies	78
5.2 Context	79
5.3 Programma	84
5.4 Concept	86
5.5 Targets gentrificatie	88
6 Conclusie	92
Bibliografie	96
Lijst met afbeeldingen	100
Bijlage 1: Krantenartikelen Meulenberg	104
Bijlage 2: Interview Michaël Herbots	113

1 INLEIDING

1 INLEIDING

In de masterstudio *New Economies* wordt er dit jaar gewerkt rond de Noord-Zuid verbinding van Eindhoven naar Hasselt. Dit is een baan met erg veel verkeer die door verschillende gemeenten heen loopt wat de leefbaarheid van deze gemeenten aantast. Het zorgt voor complexe uitdagingen waar al jaren onderzoek naar wordt gedaan om hier oplossingen voor te vinden. Dit academiejaar focust de studio zich vooral op de Limburgse gemeente Houthalen-Helchteren, waar alle masterprojecten dan ook in gelegen zijn. In het zuidoosten van Houthalen ligt een zeer interessant gehucht, genaamd Meulenberg, zo'n drie kilometer gelegen van de Noord-Zuid verbinding. Meulenberg had al snel mijn interesse getrokken door zijn kleurrijke geschiedenis en boeiende uitdagingen. De locatie van mijn masterproject was dan ook snel gekozen en daarom heb ik ook besloten om voor mijn masterthesis hier een onderzoek naar te doen.

Meulenberg is een voormalige tuinwijk voor de arbeiders van de steenkoolmijn van Houthalen die in 1964 zijn deuren dicht deed (Barbay & Kellens, 2001). Momenteel wordt de wijk voornamelijk bewoond door mensen met Turkse, Marokkaanse en een aantal andere nationaliteiten. Maar een klein deel van de inwoners van Meulenberg zijn van Belgische afkomst waardoor Meulenberg een zeer multiculturele buurt is.

1.1 UITDAGINGEN MEULENBERG

Ondanks dat Meulenberg slechts een klein gehucht in Houthalen-Helchteren is, klinkt deze wijk bij de meeste mensen toch bekend in de oren. Dit komt doordat er regelmatig artikelen in de krant verschijnen over heftige gebeurtenissen in de wijk. Hieronder zijn een aantal krantenkoppen weergegeven uit Het Belang van Limburg over Meulenberg van het afgelopen jaar (zie Bijlage 1).

“Twintiger uit Meulenberg krijgt 18 maanden cel voor opzettelijke aanrijding”

(Geho, 2019)

“Dertien drugsdealers uit Meulenberg riskeren samen meer dan 300 maanden cel”

(Houben, 2019)

“Politie vindt kilo drugs in huis in Meulenberg.”

(Ppn, 2019)

“Rechter verklaart stofzuiger van drugsdealers uit Meulenberg verbeurd.”

(Geho, 2019)

“Stenengooiers van Meulenberg krijgen 40 en 18 maanden cel.”

(Simons, 2019)

“Agent gewond na achtervolging in Meulenberg: al derde incident in een week tijd.”

(Mm, 2019)

“Houthalenaar steekt broer neer na discussie over trouwpartner zus.”

(Het Belang van Limburg, 2020)

“Tiener zonder rijbewijs crasht na politieachtervolging.”

(Ppn, 2020)

Momenteel zijn er al verschillende organisaties die al jaren initiatieven nemen om deze conflicten te verminderen, maar de leefbaarheid van de wijk blijft heel erg slecht. Daarom wil ik in mijn thesis onderzoeken of een of meerdere ruimtelijke ingrepen hier wel verandering in kunnen brengen. Want Meulenberg is een wijk die voornamelijk bestaat uit woningen en heeft een gebrek aan ontmoetingsplaatsen (zie Bijlage 2). Als de leefbaarheid van de wijk terug aangenaam kan worden, zal de erfgoedwaarde van de tuinwijk ook stijgen en dat verdient deze wijk met een kleurrijke geschiedenis wel.

1.2 ONDERZOEKSVRAAG

De onderzoeksvraag luidt als volgt:

“Hoe kan een ruimtelijke ingreep een motor vormen voor het ontwikkelen van positieve energie voor de multiculturele wijk Meulenberg?”

Meulenberg wordt vaak in een negatief daglicht gebracht. Dit is zonde van het erfgoed van de tuinvijk voor de arbeiders van de koolmijn. Daarom wil ik graag een initiatief nemen met mijn thesis in combinatie met mijn masterproject, om de tuinvijk de nodige aandacht te geven die het verdient. Door een onderzoek te doen naar ruimtelijke initiatieven die een motor voor positieve energie voor de wijk kunnen vormen hoop ik zo de mogelijkheid te bieden om Meulenberg te laten heropleven, zoals vroeger. Door de sociale factor van Meulenberg te vergroten, zal de erfgoedwaarde ook stijgen.

Dit onderzoek vormt voor mij als ontwerper een leidraad voor mijn masterproject, zodat mijn ruimtelijke ingreep optimaal inspeelt op de noden van Meulenberg. Hierdoor kan de combinatie van het onderzoek en het masterproject een inspiratie zijn voor de gemeente Houthalen-Helchteren om de problemen van Meulenberg op een meer effectieve manier aan te pakken. Daarbuiten hoop ik dat dit ook een leidraad kan zijn voor andere multiculturele buurten om op een efficiënte manier meer positieve energie in hun omgeving te kunnen blazen, want vaak is er wel genoeg wil om dit te doen, maar weet men niet hoe.

1.3 METHODE

Om dit onderzoek te kunnen staven heb ik eerst een literatuurstudie gedaan om de historische en de huidige context van Meulenberg beter in kaart te brengen (hoofdstuk 2.2). De historische context is gebaseerd op lokale literaire bronnen over Meulenberg, uit de bibliotheek van Houthalen. Hier zijn maar een beperkt aantal bronnen over te vinden omdat het slechts om de geschiedenis van een kleine wijk uit de

gemeente Houthalen-Helchteren gaat. De informatie van deze bronnen is gebaseerd op informatie uit privébezit van voormalige bewoners, medewerkers van de mijn en de gemeente, die ik niet heb kunnen bemachtigen. Maar ondanks het gebruik van maar een beperkt aantal bronnen, is de informatie wel zeer betrouwbaar. Deze bronnen heb ik ook gebruikt om de huidige context in kaart te brengen. Dit, in combinatie met een interview met een medewerker (bijlage 2) van het buurthuis van Meulenberg, brengt een ruim beeld over de leefbaarheid en de uitdagingen van de wijk (hoofdstuk 2.3). Na de uitgebreide inleiding over Meulenberg, volgt een literatuurstudie over hoe een probleemwijk opgewaardeerd kan worden aan de hand van gentrificatie, met behulp van een of meerdere ruimtelijke ingrepen (hoofdstuk 3). Hiermee ben ik aan de slag gegaan met wetenschappelijke artikels met de kernwoorden gentrificatie, sociale cohesie en ruimtelijke ingrepen. Uit deze literatuurstudie heb ik vijf targets gehaald waar een ruimtelijke ingreep aan moet voldoen om meer positieve energie te creëren. Daarnaast heb ik ook een aantal case studies bestudeerd van multiculturele buurten die soortgelijk zijn aan Meulenberg, en waar er dankzij een of meerdere ruimtelijke ingrepen een gentrificatieproces in gang is gezet (hoofdstuk 4). Dankzij dit gentrificatieproces worden de wijken opgewaardeerd en wordt de leefomgeving veel aangenamer. Hiermee komen er specifieke voorbeelden van ruimtelijke ingrepen, die als motor van positieve energie dienen, aan bod en deze worden geanalyseerd op basis van de vijf targets die verworven zijn uit de literatuurstudie van hoofdstuk 3. De combinatie van de literatuurstudie en de voorbeelden van ruimtelijke ingrepen uit de cases vormen in de conclusie een antwoord op de onderzoeksvraag (hoofdstuk 5). Tenslotte toets ik de vijf targets terug aan mijn masterproject (hoofdstuk 6).

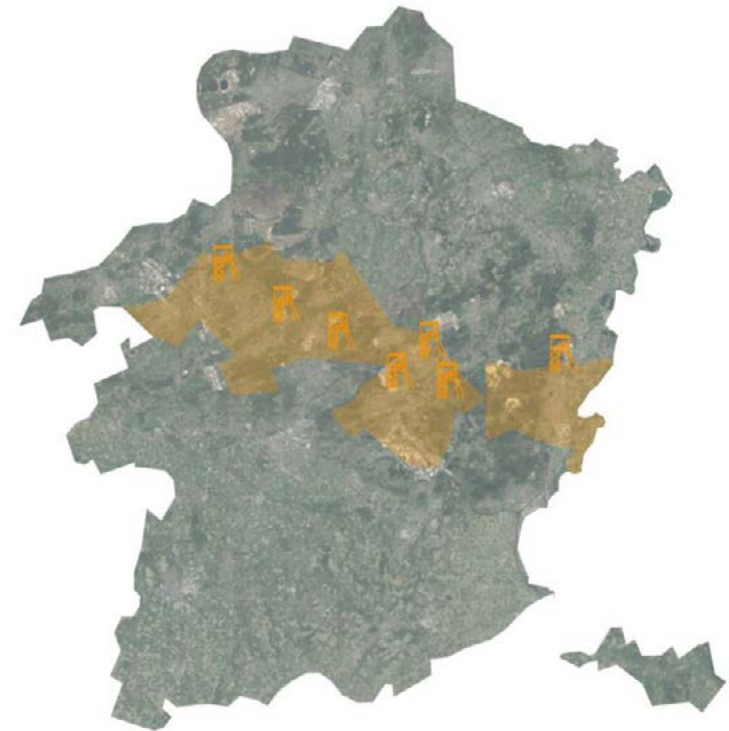
2 MEULENBERG

2 MEULENBERG

2.1 GEOGRAFIE

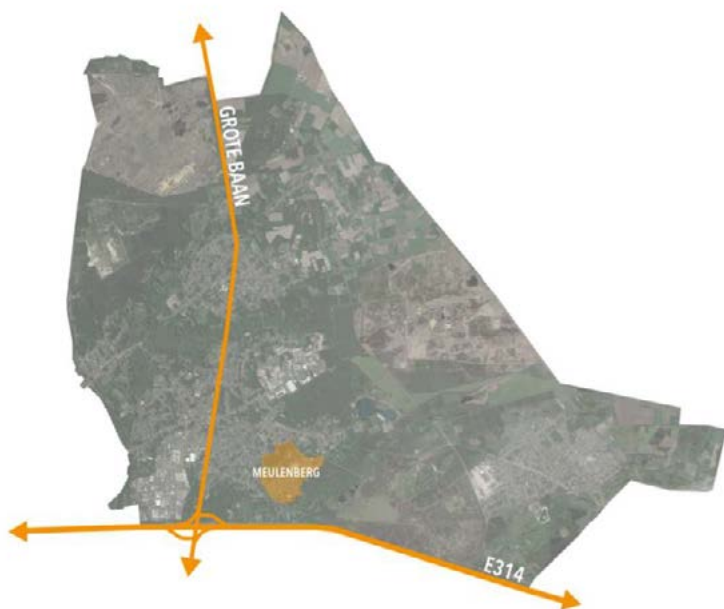
Houthalen-Helchteren is een gemeente gelegen in het midden van Belgisch Limburg. Deze is ontstaan bij de fusie van de twee gemeenten Houthalen en Helchteren in 1977. Dit zijn nu dan ook de twee deelgemeenten van Houthalen-Helchteren. Houthalen zelf bestaat nog uit vier gehuchten, namelijk Houthalen-Oost, Laak, Lillo en Meulenberg (Gemeente Houthalen-Helchteren, 2019).

Een van de belangrijkste herkenningspunten van Houthalen-Helchteren is de steenkoolmijn, die in 1938 is begonnen met zijn ontginning (Barbay & Kellens, 2001). De buurgemeenten van Houthalen-Helchteren zijn Hechtel-Eksel, Peer, Oudsbergen, Zonhoven, Genk, Heusden-Zolder en Beringen. Deze drie laatsten zijn ook drie gemeenten die bekend staan om hun steenkoolmijnen. Al deze steenkoolmijnen van Limburg worden op afbeelding 1 weergegeven.

Afb. 1. Alle voormalige steenkoolmijnen in Limburg (Geerkens, 2020).

Midden door de gemeente loopt de drukke verkeersweg 'Grote baan' die Hasselt met Eindhoven verbindt. Deze baan zorgt voor een grote mobiliteit uitdaging in Limburg, maar dus ook zeker in de gemeente Houthalen-Helchteren. Dit is zo een complexe uitdaging, dat men hier op grotere schaal oplossingen voor aan het zoeken is, waardoor de gemeente Houthalen-Helchteren hier momenteel zelf niet veel aan kan veranderen (Gemeente Houthalen-Helchteren, 2019). Een andere belangrijke verbindingsweg is de E314 die de zuidelijke begrenzing van de gemeente vormt. De wijk Meulenberg is gelegen tussen deze twee wegen.

Afb. 2. Luchtfoto van Houthalen-Helchteren met Meulenberg, de Grote Baan en de E314 op aangeduid (Geerkens, 2020).

Zoals de naam Meulenberg het zelf al zegt, wordt het reliëf vooral bepaald door een 'berg'. Deze heuvel is een gevolg van het Kempische plateau, gelegen ten oosten van de wijk. Op dit plateau zijn verschillende belangrijke natuurgebieden gelegen, die dus ook grenzen aan Meulenberg. De heuvel die de wijk vormgeeft is eigenlijk slechts 20 meter hoog, maar is toch sterk voelbaar in het landschap, omdat de directe omgeving voor de rest redelijk vlak is. De zandberg krijgt rond 1868 de naam Meulen berg. De grond bestond uit onvruchtbaar heidegrond en werd door niemand gebruikt. Daarom had het gebied in die tijd ervoor ook nog geen naam. Vroeger werd de heuvel ook vaak de Schomberg genoemd. Dit omdat de heuvel uit zandgrond bestaat en de grond daarom niet erg vruchtbaar is, vandaar de naam 'schom' (Barbay & Kellens, 2011).

Schom (Barbay, C., Kellens, M., 2011, p. 3)
Hoog gelegen, onvruchtbaar stuk grond.

Het zuiden van Meulenberg wordt begrensd door de Koolmijnlaan. Deze vormde een rechtstreekse verbinding tussen de steenkoolmijn en de mijncité, die gelegen is aan de andere kant van de Grote Baan (Barbay & Kellens, 2011).

2.2 HISTORISCHE CONTEXT

2.2.1 OPKOMST STEENKOOLEMIJN

België werd altijd voorzien van steenkool uit de Waalse mijnen, maar door de uitbreiding van de staal- en ijzerindustrie, eind 19e eeuw, was er meer nood aan steenkool en werd duidelijk dat de bestaande ontginning niet voldoende ging zijn. Daarom was er nood aan nieuwe steenkoolmijnen. In 1901 ontdekte André Dumont een kolenlaag in Limburg, namelijk in As. Dit was het begin voor de Vlaamse kolenindustrie. In 1919 werden er meer dan honderd hectare heidegrond aangekocht in Houthalen. De heidegrond was goedkoop, waardoor deze ideaal was om proefboringen uit te voeren om zo te ontdekken of er op meer plaatsen in Limburg steenkool te vinden is. De proefboringen waren succesvol. Er was een plek gevonden die ideaal was voor het ontginnen van het kolenveld, namelijk in het huidige Meulenberg. Men plande om hier de hoofdzetel van de Houthalense mijn te plaatsen. Maar deze plannen konden niet meer doorgaan nadat er een proefsleuf gegraven werd en deze dichtslabde omwille van de drijfzanden. Ook het geplande kanaal langs deze hoofdzetel kon niet doorgaan om deze reden, waardoor deze plaats ook niet meer deugde op vlak van mobiliteit (Barbay & Kellens, 2011).

Daarom werd er gekozen om de nieuwe hoofdzetel te plaatsen langs de Grote Baan, in het centrum van Houthalen. De grond, waarop de nieuwe locatie voor de hoofdzetel zich bevindt, was in handen van verschillende eigenaars. Deze eigenaars schatten de belangen van hun grond hoog in, waardoor zij deze enkel met zeer grote winst wilden verkopen. Na lang onderhandelen zag de gemeente geen andere oplossing dan de gronden te onteigenen, wat voor veel vertraging zorgde. Pas in 1927 beschikte de mijn over een oppervlakte aaneengesloten gronden, dat voldoende groot was om de steenkoolmijn op te kunnen realiseren en konden ze eindelijk van start gaan. In datzelfde jaar zijn ze met de eerste boringen. In 1939 waren de mijnschachten klaar en werden de eerste kolen naar boven gehaald. Nog geen 25 jaar later sloot de koolmijn van Houthalen al zijn deuren.

In 1964 besloten zij namelijk te fusioneren met de kolenmijn van Zolder. Er werden ondergrondse verbindingen gegraven tussen de twee mijnen en de schachten van Houthalen werden gesloten (Barbay & Kellens, 2011).

Afb. 3. Locatie hoofdzetel steenkoolmijn Houthalen (oranje) en de oorspronkelijke locatie van de hoofdzetel (wit) (Geerkens, 2020).

2.2.2 TUINWIJK MEULENBERG

Voor de industrie van de koolmijn was het belangrijk om arbeidskrachten aan te trekken en vooral om deze te behouden. Dit werd gedaan door een wijk te bouwen voor personeel, bedienden, hoger personeel en ingenieurs. In eerste instantie werden de eerste arbeiderswoningen gebouwd langs de steenweg, dicht bij de mijnzetel. Dit werd in de jaren '24 en '25 gerealiseerd. Al snel waren er meer woningen nodig, maar door een stijging van de grondprijs was het financieel niet mogelijk om deze cité wijk uit te breiden. Daarom waren ze genoodzaakt om op een andere plaats extra arbeiderswoningen te bouwen. Dit hebben ze gedaan op het heidelandschap dat zij reeds in hun bezit hadden omwille van de eerste plannen om de koolmijn daar te realiseren. In de jaren '30 hebben ze deze mijncité verwezenlijkt. De wijk kreeg de naam Meulenberg, vernoemd naar de berg die een grote invloed heeft op het reliëf van het gebied. Meulenberg is op anderhalve kilometer gelegen van de steenkoolmijn en van het centrum van Houthalen. De wijk leefde dus zeer geïsoleerd van zijn omgeving (Keunen, 2010).

Het heidelandschap was volledig leeg, zonder gebouwen of aangelegde straten. Daarom had de koolmijn de mogelijkheid om deze mijncité uit het niets op te bouwen en kozen zij voor een tuinwijk concept. Een dubbele laan, pittoreske woningen, een rond 'welkomstplein' en een groen kader zorgden ervoor dat deze wijk een pareltje was tussen de sociale huisvestingen. Alle woningen waren eigendom van de mijn, waardoor de werknemers verplicht waren om alles goed te onderhouden, vooral de tuin. Het mooie aan de wijk was dat iedere woning van een redelijk grote tuin was voorzien inclusief moestuin, maar de mijn stond er wel op dat deze altijd piekfijn in orde waren en kwam dit ook controleren. Wie zich hier niet aan hield, liep het risico voor boetes, dat van het loon van de vaders werd afgehouden. Ook het collectief groen, zoals de perken, grasvelden en hagen werden goed onderhouden door personeel. Er werden zelfs prijzen uitgedeeld aan de eigenaar van de mooiste tuin. Jaarlijks kwam er overal een jury langs om uiteindelijk een beloning uit te delen aan een familie. Dit deed de

mijn om de bewoners extra te motiveren. Het straatbeeld bleef doorheen de jaren zeer pittoresk, dankzij het behoud van het groen en dat wilde de mijn ook graag behouden (Barbay & Kellens, 2001). Op afbeelding 4 (Barbay & Kellens, 2011) is de centrale as van de voormalige cité wijk te zien, de Kerklaan. Hierop is te zien hoe goed het groen in de wijk onderhouden is en de uniformiteit ervan.

Afb. 4. Historische foto Kerklaan (Barbay & Kellens, 2011).

De koolmijn vond het belangrijk dat de arbeiders en hun familie het goed hadden in de geïsoleerde cité wijk. Daarom zorgde zij vanaf het begin dat de nodige collectieve functies zeker aanwezig waren, zoals een kinderopvang, een winkel, een postkantoor, een politiekantoor, ... Deze werden voorzien in bestaande woonhuizen, die op dat moment niet bewoond waren (Verhelst, 2015). In 1948 werd de eerste school van Meulenberg gebouwd. Hierdoor moesten de kinderen van de arbeiders niet meer naar het centrum van Houthalen om te studeren. Ook vond de koolmijn het belangrijk dat de arbeiders en hun familie zich na hun werkshiften konden ontspannen. Daarvoor organiseerde zij verschillende sociaal-culturele activiteiten waar de arbeiders bijna verplicht waren om aan deel te nemen. Het doel hiervan was om de groep arbeiders om te vormen tot een sterk samenhangende groep, waardoor het samenleven ook makkelijker werd. De activiteiten werden georganiseerd door verschillende verenigingen, die financieel gesteund werden door de directie en ingenieurs van de mijn. Op deze manier hadden zij deze activiteiten eigenlijk volledig in de hand (Barbay & Kellens, 2001).

Een van deze verenigingen was de toneelkring 'Vermaak na Arbeid' die op afbeelding 5 (Parochie Sint-Lambertus, 1997) te zien is. Onder leiding van ingenieur Henry Lavallée werd deze organisatie opgericht in 1946. De arbeiders en hun familie konden hierbij aansluiten om samen toneelstukken te bedenken. De directie had een barak laten bouwen uit afgedankte planken die als feestzaal fungeerde in de wijk, te zien op afbeelding 6 (Barbay & Kellens, 2001). De toneelgroep deed in deze barak de repetities en voerde hier ook de toneelstukken op. Bij feestelijke gelegenheden werd ook vaak een toneelstuk opgevoerd, maar dan in de vorm van een openluchtvoorstelling, omdat het aantal bezoekers voor de feestbarak beperkt waren. In 1951 brandde de feestbarak jammer genoeg af, maar in dit jaar bracht de koolmijn meer op dan ooit, waardoor er genoeg budget was voor een nieuw modernistisch complex met een theaterzaal, feestzaal en een café. De mijndirectie besloot om deze investering te doen, omdat de toneelgroep heel goed scoorde op verschillende belangrijke wedstrijden. De toneelkring werd hierdoor voorzien van de modernste uitrusting en de toneelstukken konden opgedragen worden in een zaal met uitstekende akoestiek. Dit nieuwe complex werd ontworpen door de architect Isa Isgour en zorgde ervoor dat dankzij dit gebouw de wijk en het mijnwerkersberoep meer aanzien kregen. Het modernistische cultuurcentrum, te zien op afbeelding 7 (Barbay & Kellens, 2011), kreeg de naam Casino en vormde de centrale ontmoetingsplaats van Meulenberg, iets wat voorheen eigenlijk ontbrak. De toneelkring bestaat vandaag de dag nog steeds in Meulenberg, maar gaat nu voort onder de naam 'Thalia'. Ook het cultuurcentrum Casino heeft nog zijn plaats in Meulenberg, alleen is de modernistische architectuur van Isgour verdwenen achter golfplaten en wordt er van het gebouw bijna alleen nog maar gebruik gemaakt door mensen van buiten Meulenberg (Barbay & Kellens, 2001).

Afb. 5. Toneelkring 'Vermaak na Arbeid' (Parochie Sint-Lambertus, 1997).

Afb. 6. Houten feestbarak Meulenberg (Barbay & Kellens, 2001).

Afb. 7. Cultuurcentrum Casino door architect Isa Isgour (Barbay & Kellens, 2011).

Vanaf 1948 kwam er een nieuwe vereniging waar de arbeiders zich bij konden aansluiten, namelijk een harmonie genaamd 'De Eendracht', te zien op afbeelding 8 (Parochie Sint-Lambertus, 1997). Hierin werd notenleer gestudeerd, waardoor ze uiteindelijk een instrument konden spelen. De harmonie telde veertig leden, waarvan de meesten ook voor de mijn werkten. De directie beloofde de leden van deze vereniging door de repetities soms tijdens de werkuren te laten doorgaan, waardoor deze arbeiders minder uren moesten werken. Iedere feestelijke gelegenheid werd gevierd met een voorstelling van de harmonie, vaak tot in de vroege uurtjes. Rond dezelfde tijd ontstond er nog een nieuwe muziekvereniging in Meulenberg, een kerkkoor. Samen met een orgelist zorgde het mannenkoor en het knapenkoor voor de muziek in de misvieringen in de kerk van Meulenberg. Ook de leden van deze verenigen hadden het voordeel dat de repetities soms tijdens de werkuren ingepland werden, waardoor ook zij minder moesten werken (Parochie Sint-Lambertus, 1997).

Afb. 8. Harmonie 'De Eendracht' (Parochie Sint-Lambertus, 1997).

Ook de mijn van Houthalen had een eigen voetbalploeg, zoals iedere steenkoolmijn in Limburg. De mijndirecteurs vochten voor de beste spelers en boden hun een mooi betaalde job aan bij de koolmijn. De ploeg, met terrein en grote tribune, kreeg ook een plaats in Meulenberg onder de naam 'Eendracht'. De voetbal kreeg veel belangstelling door de vele supporters. Jongens werden vanaf jongs af aan al getraind door de hoogopgeleide trainers van Meulenberg. De voetbalploeg en zijn trainers van seizoen 1954 en 1955 zijn te zien op afbeelding 9 (Parochie Sint-Lambertus, 1997).

Afb. 9. Voetbalploeg 'Eendracht' seizoen 1954-1955 (Parochie Sint-Lambertus, 1997).

Daarnaast werden er in 1948 ook twee tennisterreinen aangelegd door de mijn. Daardoor ontstond er weer een nieuwe vereniging 'Meulenberg Tennis Club'. In de eerste tien jaren was deze vereniging niet voor iedereen toegankelijk en mochten enkel mensen die werkzaam waren op de koolmijn gebruik maken van de tennisvelden, maar dit veranderde doorheen de jaren, nadat er meer tennisvelden en een groter clublokaal werden aangelegd. Ondertussen werd er nog een derde en vierde sportvereniging opgericht, namelijk 'Volleybal Club Meulenberg'. Deze club had ook nog een speciale ploeg die basket beoefende (Barbay & Kellens, 2001).

De laatste sportvereniging waarbij de arbeiders konden aansluiten was een sportvissersclub. De leden van deze club gingen vissen in de Laambeek, wat een schitterende visvijver bleek te zijn. Deze club was de populairste sportclub van Meulenberg en telde maar liefst 250 leden. Op afbeelding 10 is een oude sfeerfoto te zien van een van viswedstrijden die indertijd georganiseerd werden (Parochie Sint-Lambertus, 1997). Dankzij de financiële steun van de mijn werden er regelmatig grote aantallen vis gekocht om de Laambeek aan te vullen. Hierdoor bleef de vissport populair. Dus niet enkel op cultureel vlak, maar ook op vlak van sport kende de cité wijk Meulenberg veel verenigingen en activiteiten (Parochie Sint-Lambertus, 1997).

Afb. 10. Vissersclub van Meulenberg (Parochie Sint-Lambertus, 1997).

Dankzij het uniforme uitzicht van de woningen en tuinen wat de arbeiders moesten blijven onderhouden en de vele verenigingen en activiteiten die er georganiseerd werden, ontstond er een groot samenhangsgevoel tussen de bewoners van de wijk. Iedereen leefde in harmonie samen, grotendeels door het strikte regime waar iedereen zich aan moest houden, maar het werkte wel. De arbeiders hadden naast de steenkolenmijn ook nog andere gemeenschappelijke doelen dankzij deze activiteiten, wat de sociale cohesie tussen de bewoners van Meulenberg vergrootte.

2.3 HUIDIGE CONTEXT

De eerste mijnwerkers kwamen voornamelijk uit Antwerpen, maar na de tweede wereldoorlog waren dit vooral Duitse krijgsgevangenen en vluchtelingen uit Polen en Oekraïne. Steeds minder Belgen wilden nog voor de koolmijn werken, waardoor er veel arbeiders uit Italië naar Meulenberg emigreerden. Dit was het begin van de multiculturele wijk, wat Meulenberg vandaag de dag nog steeds is. In 1956 gebeurde er in Italië een grote mijnramp, waardoor de meeste Italiaanse arbeiders moesten terugkeren naar hun thuisland. Daarom kwamen er weer nieuwe arbeiders uit het buitenland in Meulenberg wonen, voornamelijk uit Griekenland en Spanje. Vanaf de jaren 60 en 70 doen de arbeiders uit Marokko, Algerije en Turkije hun intrede in de mijn en de cité wijk. Voor het eerst kwamen er mensen van buiten Europa in de wijk wonen. Zij introduceerden hun eigen culturele gewoontes en gebruiken zoals Marokkaanse trouwfeesten of thee die je te drinken krijgt als je op bezoek gaat bij een Turks gezin. Op dat moment woonden er in Meulenberg, op de ingenieurs na, zo goed als geen enkele Belg meer. De tweede generatie van de arbeiders trouwde nog steeds met iemand uit hun moederland, waardoor ook zij naar Meulenberg trokken. Hierdoor bleef het percentage van sociaal kwetsbare gezinnen sterk stijgen. Dit is de grootste reden waarom Meulenberg het imago krijgt van een achterstallige buurt (Barbay & Kellens, 2011).

Na de kolencrisis kon de mijn de vele verenigingen ook niet meer financieel steunen, waardoor deze onafhankelijk werden. Hierdoor waren de verenigingen genoodzaakt om lidgeld te vragen, waardoor veel leden afhaakten. Door deze crisis leefden de meeste arbeiders met veel stress, omdat zij zich zorgen maakten over hun job en dus het inkomen van hun gezin. Hierdoor verloor ook een groot deel van de leden van de verenigingen hun goesting om te ontspannen door sport, toneel of zang (Barbay & Kellens, 2001).

In 1964 sloot de mijn van Houthalen zijn deuren, waardoor de ingenieurs terug uit Meulenberg vertrokken. De arbeiders kregen de gelegenheid om hun woning te kopen aan een lage prijs, zodat zij hier konden blijven wonen, of om terug naar hun thuisland te migreren. De woningen die niet verkocht geraakten aan de arbeiders, werden door sociale huisvestingsmaatschappijen gekocht, die ze aan een goedkope prijs terug onderverhuurden (Barbay & Kellens, 2011). Het gemeentebestuur besloot in 1973 om de gronden en de gebouwen van de steenkoolmijn over te kopen. Ook de straten, het Casino, de kinderopvang en de scholen werden eigendom van de gemeente (Barbay & Kellens, 2001).

Doordat de steenkoolmijn geen eigenaar meer was van de cité wijk, waren er ook geen richtlijnen meer over hoe de woningen en de straten onderhouden moesten worden. De bewoners van de voormalige arbeiderswoningen stopten met het onderhouden van hun woning en tuin. Er werden veel koterijen tegen de woningen in de tuinen gebouwd als extra bergruimte of uitbreiding van de woning. Ook de straten werden niet meer zo goed onderhouden als voorheen. Dit alles zorgde ervoor dat het straatbeeld in Meulenberg van piekfijne tuinwijk veranderde naar een erbarmelijke wijk (Barbay & Kellens, 2011).

De wijk ging er, sinds de sluiting van de mijn, steeds meer op achteruit. De straten en woningen zagen er onderkomen uit. Het meerderdeel van de bewoners was geen lid meer van een van de verenigingen en werkte niet meer in de steenkoolmijn van Houthalen. Daardoor ontbreekt het de inwoners aan een gemeenschappelijk doel meer wat hun met elkaar verbindt. Enkel hun nationaliteit zorgt voor een sociale cohesie, waardoor er al snel groepen gevormd worden tussen de voormalige arbeiders van dezelfde afkomst (Barbay & Kellens, 2001).

Er was nood aan een oplossing, daarom vormde een aantal vrijwilligers in de jaren 70 een groep, die een voor een met iedere bewoner gingen praten om te luisteren naar hun noden en behoeftes. Na drie jaar lang gesprekken aan te gaan met de bewoners, heeft het groepje vrijwilligers een inventaris kunnen opmaken waarin iedereen zijn idee over een betere woonomgeving en huisvesting. Dit was de start van

Buurtopbouwwerk Meulenberg. Met behulp van subsidies en andere financiële steun kon deze organisatie in 1977 een buurthuis openen en een werknemer aannemen die zich fulltime met het buurtwelzijnswerk bezig houdt. Deze organisatie ondersteunen alle bewoners door een makkelijk aanspreekpunt te vormen, vooral voor de migrantenfamilies, omdat zij de meeste conflicten ondervinden. Daarnaast organiseert Buurtopbouwwerk Meulenberg ook wekelijks activiteiten, vooral voor kinderen en jongeren. Ook zorgden zij voor opvang, wanneer de ouders nog aan het werk waren. De activiteiten en dagopvang werden steeds populairder en groeide met de dag. Jongeren haalde veel voldoening uit de gesprekken en activiteiten van de vrijwilligers. Daarom is er besloten om van de migrantenjeugdwerking van het buurtwelzijnswerk een volledig nieuwe organisatie te maken, die zich enkel toespitst op kinderen en jongeren. Hierdoor kan het buurthuis zich focussen op de volwassenen van Meulenberg. De migrantenjeugdwerking kreeg in 1982 de naam Jeugdwelzijnswerk Meulenberg en is vandaag de dag nog steeds in Meulenberg terug te vinden. Zij zorgen ervoor dat kinderen, jongeren en jongvolwassenen hun vrije tijd nuttig en op een leuke manier kunnen besteden, zodat zij niet op straat gaan rondhangen en uit verveling in de criminaliteit rollen. Deze activiteiten gaan van sport tot spel tot vorming, op iedere dag van de week, zelfs in de vakanties (Barbay & Kellens, 2011).

Ook Buurtopbouwwerk Meulenberg is nog steeds actief aanwezig in de gemeenschap, nu wel onder de organisatie Rimo Limburg, die meerdere buurthuizen in Limburg beheren. Een van de hoofd-projecten van het buurthuis is een groep van migranten meisjes en vrouwen. Voor deze groep vrouwen wordt er hulp aangeboden om zich beter te kunnen integreren in de Vlaamse cultuur en zich zekerder in hun vel te voelen. Er worden verschillende vormingsactiviteiten voor hun georganiseerd, zoals een EHBO-cursus, taallessen, ... (zie Bijlage 2). Het buurthuis werkt ook nauw samen met een groep allochtonen mannen uit de wijk. Zij vormen het aanspreekpunt voor vele bewoners, omdat zij dezelfde taal spreken en dit vaak voor meer vertrouwen zorgt. Deze groep mannen worden begeleid door het buurthuis, waardoor zij goed advies aan de bewoners kunnen geven. Sinds 2008 organiseert het buurthuis ook activiteiten voor senioren, omdat deze groep aan het

vereenzamen was in Meulenberg. Zij bleven nog als laatste over van de oorspronkelijke mijnwerkers en geraakte in isolement en hadden bijna geen contact meer met elkaar of met de nieuwe inwoners van de wijk. Samen met het buurthuis doen zij activiteiten, zoals eens verhalenbundel opstellen over de rijke migratiegeschiedenis van de wijk. Buurtopbouwwerk Meulenberg is tien jaar geleden ook begonnen met computerlessen te geven, omdat deze ondertussen niet meer uit onze maatschappij weg te denken zijn en dit dus een goede stap kan zijn om zich goed te integreren in Vlaanderen. Er is ook een grote werkloosheidsgraad in Meulenberg, maar door deze computerlessen hoopt het buurthuis dat de deelnemers makkelijker werk kunnen vinden (Barbay & Kellens, 2011).

Ondanks deze jarenlange inzet van verschillende organisaties om de leefbaarheid van de wijk terug omhoog te halen, blijven er veel conflicten in de wijk afspelen. De armoede en werkloosheid cijfers in de wijk blijven hoog en er is nog steeds heel veel racisme tussen de verschillende nationaliteiten en naar de Belgen toe. Meulenberg is na de sluiting van de koolmijn stillekes aan een probleemwijk geworden, maar zonder deze organisaties was de situatie waarschijnlijk veel erger geweest (Barbay & Kellens, 2011). In het volgende hoofdstuk wordt er een andere manier besproken over hoe een probleemwijk terug een positieve leefomgeving kan worden, met behulp van gentrificatie aan de hand van ruimtelijke ingrepen. Deze methode in combinatie met de huidige organisaties werken misschien wel voor Meulenberg om de historierijke wijk terug op te waardenen.

3 GENTRIFICATIE ALS MOTOR VAN POSITIEVE ENERGIE

3 GENTRIFICATIE ALS MOTOR VAN POSITIEVE ENERGIE

Een methode om terug positieve energie te blazen in een probleemwijk zoals Meulenberg is door een gentrificatieproces op gang te zetten. De term gentrificatie werd het eerst gebruikt in de jaren 60 door de stedenbouwkundige Ruth Glass (Glass, 1964). Een gentrificatieproces is eigenlijk een herstelling van de wijk. Stijgende misdaadcijfers, langdurige werkloosheid, stijgende echtscheidingscijfers, groeiende ongelijkheid, sociale versnippering en stijging van leegstand zijn aanleidingen om zo een gentrificatieproces op gang te zetten (Forrest & Kaerns, 2001). Wanneer deze factoren voor een grote verstoring binnen de wijk zorgen, die door een meerderheid van de bewoners ervaren wordt, is er nood aan deze verandering (Fukuyama, 1999).

Al vanaf de eerste helft van de 20^e eeuw wordt er nagedacht over het opwaarderen van probleemwijken. Door de verstedelijking uit deze periode werden de nauwe verwantschapsbanden, gemeenschapsruimtes, gedeelde religieuze en morele waarden vervangen door anonimiteit, individualisme en concurrentie. Kortom, de sociale cohesie tussen de buurtbewoners verdween, waardoor deze wijken stilaan transformeerde tot probleemwijken. Ondertussen zijn we een aantal decennia verder en is er veel verandert aan dit beleid, maar de essentie is nog steeds hetzelfde gebleven, de buurt opwaarderen en de sociale cohesie verhogen (Forrest & Kaerns, 2001). In bijna ieder land is een 'leefbare buurt' een van de hoofdpunten geworden binnen de ruimtelijke ordening. Om dit te kunnen behalen is een mix van buurtbewoners met verschillende inkomens, cultuur, leeftijden en levensstijlen belangrijk (Rose, 2004). Verschillende landen focussen daarom al jaren binnen de ruimtelijke ordening enorm voor een meer diverse mix van bevolkingsgroepen binnen eenzelfde buurt, zoals in Nederland, Engeland, Amerika, ... (Lees, 2008). Het doel van gentrificatie is om de middenklasse in deze wijken te laten intrekken, waardoor er een meer diverse groep aan sociale klassen in de wijk te

vinden is. Maar projectontwikkelaars maken vaak misbruik van deze term. Zij willen de oorspronkelijke bewoners volledig uit de wijk zien verdwijnen en er een middenklasse buurt van maken, maar dat is niet de bedoeling van gentrificatie, dan verliest het zijn waarde van sociale diversiteit (Atkinson, 2004).

De laatste eeuw zijn de migratiecijfers sterk toegenomen over heel de wereld. Daardoor ontstaan er meer multiculturele en heterogene samenlevingen. Wanneer deze diverse groep van bewoners in hetzelfde gebied gaan worden, krijgen we heel andere sociale werelden samen en zolang deze verschillende groepen langs elkaar blijven leven in plaats van samen met elkaar, dan groeit de kloof tussen deze samenlevingen steeds meer (Forrest & Kaerns, 2001). Multiculturele buurten worden vaak ook met een onaangename leefomgeving geassocieerd. Dit komt doordat het nu eenmaal moeilijker is om binnen eenzelfde wijk harmonieus samen te leven met mensen van verschillende rassen. Dat is namelijk veel moeilijker dan samen te leven met mensen van verschillende sociale of economische klassen (Clay, 1979). Daarom is er in zo'n soort buurten vaak nood aan gentrificatie. Gentrificatie is, zoals eerder vermeld, een beleidsinstrument om op een positieve manier nieuw leven in een buurt te blazen. Dit gebeurt door de buurt op te waarderen, waarna het ook aantrekkelijker wordt voor andere sociaaleconomische groepen. Hierdoor wordt er niet alleen een culturele mix tussen de bevolking gecreëerd in een multiculturele buurt, maar ook een sociaal en economische (Lees, 2008). Door het integreren van deze nieuwe bevolkingsgroepen binnen een bestaande multiculturele buurt, zal de sociale cohesie tussen de bewoners ook sterk toenemen, omdat zij nu niet meer enkel in ras verschillen (Clay, 1979).

De grootste ongerustheid in wijken waar nood is aan gentrificatie is de sociale cohesie tussen de bewoners. Deze ongerustheid is nog groter in wijken waar armoede overheerst. Dit komt vaak omdat juist in deze wijken een tekort is aan elementen die deze sociale cohesie produceren. Meestal zijn de banden tussen de buurtbewoners beperkt tot enkel de naaste burens en vaak hiertussen zelfs maar enkel met mensen uit dezelfde sociale-, leeftijds- en/of economische klasse. Om

dit te kunnen uitbreiden is het belangrijk. De buurt wordt door het gentrificatieproces als het ware een uitbreiding van de woning voor sociale doeleinden. Het is de bedoeling dat het niet aanvoelt als “er op uit gaan”, maar dat de hele openbare ruimte in de wijk voelt als thuis. De wijk moet ook niet gezien worden als een gebied, afgesloten met een grens, maar als een overlapping van verschillende sociale netwerken (Forrest & Kaerns, 2001).

Maar wat is nu juist een samenhangende samenleving? En hoe kan dit gecreëerd worden en belangrijker nog, in stand blijven houden? Forrest en Kaerns (2001) hebben vijf targets opgesteld, gekoppeld aan verschillende ruimtelijke schalen, wat er in een samenleving gecreëerd moet worden. Deze targets kunnen behaald worden met behulp van sociale organisaties die bijvoorbeeld groepsactiviteiten organiseren in de buurt, maar hier wordt in deze scriptie niet verder op ingegaan. Een andere manier waardoor deze targets behaald kunnen worden, is door ruimtelijke ingrepen te doen die aan de targets voldoen en zo het gentrificatieproces op gang trekken of verder laat evolueren (Forrest & Kaerns, 2001).

1/ Het creëren van gemeenschappelijke doelen.

Wanneer een ruimtelijke ingreep eenzelfde doel creëert voor de gemeenschap, zorgt dit ervoor dat verschillende groepen, die eerst niet met elkaar in contact kwamen, nu samen leren werken. Met een gemeenschappelijk doel voor ogen kunnen zelfs twee uiterste samenwerken. Tussen verschillende groepen zit er vaak ook een verschil tussen de manier van aanpak. Hierdoor kunnen zij van elkaar bijleren of juist hun technieken leren aan andere mensen.

Een goed voorbeeld van een ruimtelijke ingreep die voor een gemeenschappelijk doel zorgt, is bijvoorbeeld een grote moestuin in een stad, waar iedereen gewassen op kan telen. Wanneer men naar hun eigen stukje moestuin gaat, zien zij ook anderen aan het werk. Zo kunnen er conversaties ontstaan over wat bijvoorbeeld van de anderen de aanpak was om zo een grote pompen te kunnen oogsten.

2/ Het aanbieden van lokale diensten.

Wanneer een ruimtelijke ingreep de mogelijkheid biedt om lokale diensten aan te bieden, kan dit heel bevorderend werken voor de buurt. Dit kan in de vorm van een handelspand zijn, waar bewoners uit de wijk hun diensten kunnen aanbieden, zoals bijvoorbeeld een winkel met specerijen uit een bepaalde cultuur, een kapperszaak, een garage, ... Op deze manier kunnen de inwoners de interesses en talenten van de andere mensen uit de wijk leren kennen en hier respect voor ontwikkelen.

3/ Het creëren van sociale controle en veiligheid.

Door meer bewoners op straat te krijgen door sociale activiteiten, wandelen, winkelen, ... is er ook meer sociale controle in de wijk. Dit maakt het moeilijker om criminele activiteiten uit te voeren, waardoor er een hogere veiligheidsgraad in de wijk is. Het is belangrijk om menselijke beweging op iedere plaats in de wijk te creëren, ook de niet direct zichtbare, zoals bijvoorbeeld in een bos, zodat er zeker geen klein getto gevormd kan worden.

De samenhang tussen de verschillende buurtbewoners is ook hierin heel belangrijk, omdat dit een grote bron van comfort en veiligheid vormt, omdat de bewoners daardoor weten dat zij op elkaar kunnen rekenen (Forrest & Kaerns, 2001). Daarom bestaat een groot deel van het gentrificatieproces uit het verbinden en een cohesie vormen tussen alle bewoners binnen deze wijk.

4/ Het creëren van ontmoetingsplaatsen voor het bevorderen van het sociaal netwerk.

Door ontmoetingsplaatsen te creëren in de wijk kunnen mensen op deze plaatsen met elkaar in contact komen en anderen ontmoeten. Dit kan zowel een ruimtelijke ingreep buiten in het straatbeeld zijn, bijvoorbeeld in de vorm van een park, of een gebouw waarbij de ontmoetingsplaats zich binnen bevindt, bijvoorbeeld een jeugdhuis. Bij deze ontmoetingsplaatsen is het belangrijk dat deze zo een divers mogelijk publiek aantrekken, zodat ook mensen uit verschillende

soorten groepen in contact komen met mensen uit andere groepen. Dit kan bijvoorbeeld door verschillende functies met verschillende doelgroepen te bundelen binnen een gebouw, waarbij de tussenruimte tussen de verschillende functies als ontmoetingsruimte fungeert, waar de verschillende doelgroepen elkaar kunnen ontmoeten.

Het gevaar van een sterk samenhangende gemeenschap te creëren met behulp van gentrificatie is dat deze hechte groep buurtbewoners nu juist in conflict kunnen gaan met de andere wijken binnen dezelfde stad, wat vaak voor nog grotere conflicten zorgt (Forrest & Kaerns, 2001). Daarom is het belangrijk om ook mensen buiten de wijk er naar deze ontmoetingsruimtes te lokken en te betrekken bij de activiteiten, om zo het sociale netwerk te vergroten.

5/ Het creëren van een plaats met identiteit.

Zodra er een nieuwe ruimtelijke verandering gebeurt in een wijk, zal dit normaal gezien door iedere bewoner aandacht krijgen, al is het maar door er gewoon naar te komen kijken. Daarom is het belangrijk dat deze ruimtelijke verandering een sterke identiteit heeft, waardoor de bezoekers er gehecht aan raken en er naar toe terugkeren. Op deze manier blijft de ruimtelijke ingreep doorheen de jaren interessant en belangrijk voor de buurt.

3.1 VOOR- EN NADELEN VAN GENTRIFICATIE

Sinds de lancering van het begrip gentrificatie wordt er steeds een debat gevoerd over de relevantie ervan, omdat het zeker veel voordelen heeft, maar er hangen ook een paar nadelen aan vast (Smith, 1996; Ley, 1996). Daarom bespreek ik hier de mogelijke voor- en nadelen van het gentrificatieproces, zodat per situatie de relevantie afgewogen kan worden.

Dat gentrificatie vele voordelen heeft spreekt voor zich. Het is namelijk een proces waarmee een wijk terug opgewaardeerd wordt. Er zijn drie grote gevolgen van het gentrificatieproces die voor nieuwe positieve energie volgen:

1/ Vernieuwing

Dankzij gentrificatie wordt een wijk opgewaardeerd. Hierdoor krijgt het een imago van vernieuwing, wat voor vaak voor verdere investeringen kan zorgen, waardoor het gebied nog meer in positieve zin verandert, bijvoorbeeld een breder en beter aanbod van lokale diensten en winkels (Atkinson, 2004).

2/ Grotere sociale mix

Dankzij het gentrificatieproces trekken er meer mensen van de middenklassen in de wijk. Hierdoor wordt de sociale mix tussen de bewoners in de wijk groter op sociaal, economisch en cultureel vlak. Hierdoor wordt de armoede meer gedeconcentreerd, waardoor het negatieve beeld over de wijk ook meer verdwijnt.

Het mixen van deze groepen binnen eenzelfde buurt is namelijk ook positief voor zowel kinderen als volwassenen. Kinderen leren zo omgaan met de verschillen tussen sociale klassen, zoals hun verblijven, maar ook met verschillen tussen culturen. Hierdoor leren zij dat 'anders zijn' normaal is. Voor volwassenen is het leven met verschillende sociale groepen een herinnering hieraan en een stimulatie om te leren uit elkaars levenswijze (Allen, 1984). Anderzijds is dit ook zeer voordelig op economisch vlak, namelijk voor de geldwisselstroom binnen deze

wijk. Sociaal economisch gemixte buurten zijn in staat om beter de lokale economie te ondersteunen, een samenleving waarin armoede overheerst (Schoon, 2001).

3/ Eigendomswaarden

De stijging van de vastgoedprijzen is heel positief voor de mensen die hun eigen huis bezitten (Atkinson, R., 2004, p. 16). In voormalige arbeiderswijken voor de steenkoolmijnen kregen de arbeiders de kans om na de sluiting van de mijn, hun woning aan een zeer lage prijs te kopen. Veel arbeiders hebben hiervan gebruik gemaakt, waardoor de meeste huizen in het bezit zijn van mensen uit de arbeidersklassen. De meeste andere arbeiderswoningen werden gekocht door lokale openbare instellingen. Zij verhuren hun woningen aan huishoudens met een laag inkomen en kunnen de huurprijzen niet sterk laten stijgen.

Maar er kunnen ook drie negatieve hoofd-gevolgen aan het gentrificatieproces vastgeknoopt worden:

1/ Verplaatsing van lagere klasse en verlies van betaalbare woningen

De meeste wijken waar het gentrificatieproces op gang wordt gezet, zijn wijken met bewoners uit een lagere klasse, met een laag of soms zelfs geen inkomen. Eens dat de buurt meer opgewaardeerd wordt, zien we in sommige wijken dat de vastgoedprijzen sterk stijgen. Hierdoor is een deel van de bewoners genoodzaakt om te verhuizen omdat zij de huur niet meer kunnen betalen. Soms loopt het helemaal uit de hand en proberen de verhuurders de huurders op illegale wijze te verwijderen, zodat zij hun pand aan een hoge prijs kunnen verkopen of zodat er nieuwe huurders kunnen intrekken, aan een hogere huurprijs. Deze intimidatie en ontruiming moet absoluut vermeden worden (Atkinson, 2004).

Uit onderzoek blijkt dat vooral arme blanken huishoudens, ouderen en huishoudens met een vrouwelijk hoofd worden getroffen door dit eventuele gevolg van gentrificatie (Henig, 1981; Atkinson, 2000; Marcuse, 1986). In het algemeen worden huishoudens met een andere

origine minder getroffen, omdat in deze wijken de vastgoedprijzen normaal gezien niet zo sterk stijgen, omdat dergelijke mensen die aan verdringing en pesterijen doen, zich niet aangetrokken voelen tot een multiculturele buurt (Atkinson, 2004).

2/ Gemeenschapsconflicten

Gentrificatie wordt in wijken toegepast om gemeenschapsconflicten op te lossen, maar soms werkt dit averechts (Atkinson, 2004). Tijdens het gentrificatieproces komen er nieuwe bewoners in de wijk wonen uit de middenklasse, hierdoor is er een groter verschil tussen de bewoners op sociaal en economisch vlak. Hierdoor zouden de gemeenschapsconflicten ook moeten afnemen (Lees, 2008), maar dat is dus niet altijd het geval. Indien er toch nog conflicten zijn tussen de bewoners, zijn volgens de bestaande bewoners de nieuwe bewoners hiervan de oorzaak. Daardoor gaan de nieuwe bewoners hier op in en ontstaat er zo wrok tussen deze twee groepen (Atkinson, 2004).

3/ Criminaliteit

Er is een link tussen gentrificatie en een verandering in het lokaal criminaliteitspatroon, maar onderzoeken spreken elkaar tegen als dit in positieve of in negatieve zin is. In een eerste studie (McDonald, 1986) wordt beweerd dat de criminaliteit zal dalen. Dit komt doordat er een deel van de armere huishoudens zal wegtrekken, die mogelijk aan criminele activiteiten doen. Anderzijds wordt in een tweede studie (Convington & Taylor, 1989) juist het tegenovergestelde beweerd en dat de criminaliteit dus zal toenemen. De verklaring hiervoor is dat de nieuwe, welvarende huishoudens gezien worden als nieuw doelwit kunnen dienen voor de criminele activiteiten (Atkinson, 2004).

3.2 TERUGKOPPELING MEULENBERG

Gentrificatie wordt voornamelijk opgezet in probleemwijken binnen een stad gedaan. Meulenberg is een geïsoleerde wijk, gelegen tussen het groen in de gemeente Houthalen-Helchteren, dus eigenlijk een heel ander scenario dan gewoonlijk. Maar ik geloof dat ook voor deze situatie een gentrificatieproces relevant is, omdat bij de probleemwijken binnen een stad, er ook enkel gefocust wordt op deze wijk zelf en de andere delen van de stad er niet echt bij betrokken worden. Daarom vind ik het scenario van Meulenberg ook passen binnen het concept van gentrificatie.

Meulenberg wordt al jaren gezien als een probleemwijk, omdat het last heeft van hoge misdaadcijfers, grote cijfers van werkloosheid en enorme sociale versnippering. Er is een sterke sociale cohesie tussen bewoners met dezelfde nationaliteit, waardoor er extra veel rivaliteit en conflicten tussen deze verschillende groepen is. Daarom is een gentrificatieproces zeer relevant en zeker ook nodig, zodat de sociale cohesie tussen deze verschillende groepen versterkt. Zo een proces kan op gang gezet worden aan de hand van organisaties of ruimtelijke ingrepen. Zoals in het hoofdstuk over de huidige toestand van Meulenberg te lezen is, zijn er twee organisaties die intensief werken aan het opwaarderen van de voormalige cité wijk door veel activiteiten te organiseren en veel meer. Dit heeft jammer genoeg niet veel effect op de grote problemen die er zich afspelen. Daarom denk ik dat Meulenberg nood heeft aan ruimtelijke ingrepen die het gentrificatieproces echt op gang trekken en dat dit dan ook versterkt kan worden met behulp van de bestaande organisaties.

Een van de nadelen van een gentrificatieproces is dat de vastgoedprijzen stijgen. Dit is nadelig voor de mensen die een huis huren, omdat deze prijzen dan ook omhoog gaan. In Meulenberg zijn de meeste woningen in het bezit van de bewoners zelf. Zij hebben met de sluiting van de mijn de kans gekregen om deze woningen voor een lage prijs te kopen. De woningen die toen niet verkocht geraakte, zijn overgekocht door sociale huisvestingsmaatschappijen, die woningen

verhuren voor een lage prijs voor mensen die het niet breed hebben. Daarom heeft dit gevolg geen grote effecten op de huidige bewoners van Meulenberg. Er gaan dan natuurlijk wel een aantal gezinnen vertrekken, omdat zij hun huis voor een goede prijs kunnen verkopen en deze kans graag willen grijpen, maar de kwaliteit van de wijk zal hierdoor uiteindelijk wel stijgen. Zelfs al blijven maar de helft van de inwoners in Meulenberg wonen, de wijk zal het multiculturele karakter blijven behouden, doordat er momenteel bijna alleen maar mensen met een andere nationaliteit wonen. Gemeenschapsconflicten en criminaliteit zijn twee andere mogelijke negatieve gevolgen van gentrificatie, maar momenteel zijn dit twee van de grootste problemen in Meulenberg, waardoor het gentrificatieproces dit enkel maar kan verbeteren.

Om meer inzicht te kunnen verwerven over wat voor ruimtelijke ingrepen er kunnen gebeuren om het gentrificatieproces op gang te zetten, en als motor dienen voor positieve energie in de wijk, worden in het volgende hoofdstuk drie cases van probleemwijken besproken waar er aan gentrificatie aan de hand van ruimtelijke ingrepen is gedaan.

4 RUIMTELIJKE INGREPEN ALS MOTOR VAN POSITIEVE ENERGIE

4 RUIMTELIJKE INGREPEN ALS MOTOR VAN POSITIEVE ENERGIE

Uit de literatuurstudie is gebleken waarom ruimtelijke ingrepen voor positieve energie kunnen zorgen en aan welke targets deze moeten voldoen, maar zonder specifieke voorbeelden. Daarom bestaat het tweede deel van deze scriptie uit twee cases studies van gelijkaardige probleemwijken waar aan gentrificatie is gedaan aan de hand van ruimtelijke ingrepen. Door deze cases te analyseren, zullen er duidelijke en concrete voorbeelden van dergelijke ruimtelijke ingrepen besproken worden. De combinatie van deze case studies en de literatuurstudie zal dan een antwoord vormen op de onderzoeksvraag.

De selectiecriteria voor de cases bestonden uit drie belangrijke elementen. Ten eerste gaat het in de drie gevallen over voormalige arbeiderswijken die zijn veranderd naar multiculturele probleemwijken en daarom zeker meer positieve energie nodig hebben. Ten tweede is er een grondig onderzoek over de ruimtelijke ingrepen aan vooraf gegaan, zodat men met grote zekerheid kan zeggen dat het gentrificatieproces zal slagen. Een gentrificatieproces kan namelijk een lang proces zijn, waardoor dit niet in alle gevallen al volledig is afgerond. Het laatste selectie criterium was dat het gentrificatieproces niet het meerderdeel van de oorspronkelijke bewoners heeft aangezet om uit deze wijk te trekken, want dan zou de wijk zijn multiculturele waarde verliezen.

De twee cases worden geanalyseerd op basis van de vijf targets die Forrest en Kaerns (2001) hebben opgesteld die terug te vinden zijn in het hoofdstuk over gentrificatie, namelijk: het creëren van gemeenschappelijke doelen, het aanbieden van lokale diensten, het creëren van sociale controle en veiligheid, het creëren van ontmoetingsplaatsen voor het bevorderen van het sociaal netwerk en het creëren van een plaats met identiteit. Een ruimtelijke ingreep moet deze targets behalen, om zo de leefbaarheid van de wijk te vergroten en er een aangename leefbare omgeving van te maken.

4.1 CASE 1: BRUGSE POORT - GENT

De Brugse Poort is een wijk gelegen in de binnenstad van Gent. Ook deze wijk heeft net als Meulenbergh een rijke industriële geschiedenis. De Leie die door het centrum van Gent loopt, maakte deze locatie geschikt in de 19^e eeuw, tijdens de industriële revolutie, voor grote fabrieken te bevestigen. In 1821 werd er de eerste fabriek, een atelier voor metaalbewerking, geopend. Naarmate de jaren vorderen bleef de industrie maar groeien, voornamelijk de textielindustrie. Daarom besloten ook steeds meer arbeiders om zich in deze wijk te bevestigen. Tussen 1860 en 1890 steeg het aantal arbeiderswoningen fors. Deze werden ondoordacht in de wijk gebouwd zonder enige stedenbouwkundige voorwaarden. Dit draagt de wijk vandaag de dag nog steeds met zich mee, want het chaotische stratenpatroon is er nog steeds terug te vinden. Vanaf de jaren 30 kreeg de Gentse textielindustrie een serieuze klap, waardoor de fabrieken een voor een sloten. Hierdoor werd de Brugse Poort een van de wijken met de hoogste armoede cijfers van Gent. De vastgoedprijzen waren heel erg gezakt, waardoor veel migranten besloten om er zich te vestigen (Balthazar, 2002).

Afb. 11. Luchtfoto van Gent met de Brugse Poort (Geerkens, 2020).

Door de vele arbeiderswoningen is de Brugse Poort, ondanks de beperkte oppervlakte, een heel erg dichtbevolkte wijk geworden. Er is dus niet veel open ruimte en de open ruimte die er is, is van lage kwaliteit. Dit komt voornamelijk door het ingewikkelde stratenpatroon en de veroudering van de voormalige arbeiderswoningen. Er zijn ook nog een aantal voormalige fabrieken in het straatbeeld aanwezig, maar deze liggen er bekommerd bij. Vanaf het jaar 2000 werd de Brugse Poort op cultureel vlak een zeer diverse wijk door emigratie vanuit de hele wereld. Hierdoor ontstonden er veel conflicten tussen de bewoners in de wijk, wat de leefomgeving minder aangenaam maakte (Balthazar, 2002).

Gent kampte met meerdere probleemwijken met ongeveer dezelfde situatie. Daarom heeft de stad besloten om deze wijken te opwaarderen. Dit gebeurt wijk per wijk, zodat er zo specifiek mogelijk onderzoek gedaan kan worden. Hierdoor kunnen de ruimtelijke ingrepen op de juiste plaats en manier gebeuren om zo de problemen op te lossen. Het stadsvernieuwingsproject voor de Brugse Poort krijgt de naam 'Zuurstof voor de Brugse Poort'. De bedoeling is om aan gentrificatie te doen voor deze wijk, waardoor de buurt opgewaardeerd, geherstructureerd en de economische, culturele en sociale mix in de wijk versterkt wordt (Balthazar, 2002).

4.1.1 RUIMTELIJKE INGREPEN

De architectenbureaus Nero en Stamien ontfermden zich over het stadsontwerp en kwamen in 2000 met twee ideeën. Het eerste is de 'rode loper' die als zachte ruggengraat fungeert en doorheen de wijk loopt. Dit houdt een verkeersluwe as in die de verschillende functies in de wijk verbindt. Het andere idee was om honderden woningen, garageboxen en fabrieken te slopen, waardoor er plaats gemaakt kon worden voor nieuwe, ruimere woningen, nieuwe parken of nieuwe pleinen. Dit laatste voorstel vond de stad te radicaal en vreesde hierbij dat de meeste huidige bewoners van de wijk zouden (moeten) vertrekken. Er is dus gekozen voor het eerste idee, waarbij de stad verschillende kleine ruimtelijke ingrepen doet in de Gentse Poort, zoals

bijvoorbeeld plaats maken voor open ruimte. Hierbij hopen zij ook dat deze ingrepen een aanleiding zullen vormen voor de bewoners en investeerders, om zelf kleine ingrepen te doen om het leven in de wijk aangener te maken en in deze opzet zijn ze geslaagd. Voor dit idee heeft de stad 89 woningen moeten kopen, waardoor deze bewoners genoodzaakt zijn om een nieuwe woonplaats te zoeken, maar dit hoort nu eenmaal bij het gentrificatieproces. De woningen hebben plaats gemaakt voor sociale woningen en buurtparken, mede mogelijk gemaakt door drie sociale huisvestingsmaatschappijen, die mee wilden investeren in de wijk. Daarnaast hebben ook een groot deel van de bewoners besloten om mee te gaan in dit proces, door hun eigen woning te renoveren. Er is ook een buurtraad samengesteld, die samen met de Stad Gent het stadsvernieuwingsproject in goede banen leidt. Hierdoor wordt er een nauwe samenwerking gecreëerd tussen de stad en tussen de oorspronkelijke bewoners van de wijk (Balthazar, 2002).

Het project Zuurstof voor de Brugse Poort bevat dus een groep van verschillende ruimtelijke ingrepen die samen zorgen voor de gentrificatie van de buurt. De vijf targets worden getoetst aan het gehele stadsvernieuwingsproject en niet per ruimtelijke ingreep.

1/ Het creëren van gemeenschappelijke doelen

De Brugse Poort bevat nog enkele gebouwen van de oorspronkelijke fabrieken. Een van deze overgebleven gebouwen is 'De Meibloem'. Het gaat om een grote site met een groot binnengebied, waardoor deze locatie geschikt is voor zowel binnen- als buitenactiviteiten. Een gedeelte van het gebouw wordt gesloopt, waardoor het binnengebied opengetrokken wordt naar de straat en het meer bezoekers aantrekt. Voor de herbestemming van het gebouw werkt de stad samen met de organisatie Sogent. Samen willen zij het gebouw en het binnenplein van een nieuw programma voorzien dat volledig op de noden van de bewoners inspeelt. Hiervoor wordt er nauw samengewerkt met bewoners van verschillende leeftijden, nationaliteiten, ... zodat de Meibloemsite voor iedereen een sociale en diverse plek wordt. Het project is nog niet volledig gerealiseerd, maar momenteel nemen al twintig organisaties plaats in en rond het gebouw. Er is bijvoorbeeld

een fietsatelier, repetitieruimtes, een jeugdhuis en nog veel meer in terug te vinden. Ook zijn er een heleboel sportactiviteiten die er beoefend kunnen worden, bijvoorbeeld yoga, boksen, klimmen of zaalvoetbal. Sport is in deze situatie het gemeenschappelijk doel dat er gecreëerd wordt. Door de sportfaciliteiten te concentreren, kunnen de bezoekers hiervan onderling met elkaar in contact komen, elkaar leren kennen en respect voor elkaar ontwikkelen. Een ander gemeenschappelijk doel dat op deze site gecreëerd wordt, is stadslandbouw. In het binnenplein is namelijk plaats voorzien waar de inwoners van de Brugse Poort samen groenten, fruit of andere gewassen kunnen telen. Dit is te zien op afbeelding 12 (Stad Gent, z.d.). Dankzij het toevoegen van deze gemeenschappelijke doelen, ontmoeten mensen die normaal gezien nooit met elkaar in contact zouden komen elkaar toch (Stad Gent, z.d.).

Afb. 12. Stadslandbouw op het binnenplein van 'De Meibloem' (Stad Gent, z.d.).

2/ Het aanbieden van lokale diensten

Op de Meibloemsite zijn ook een aantal nieuwe functies toegevoegd waar lokale diensten worden aangeboden, zoals een ruimte voor tweedehands verkoop. Op deze plaats kunnen de bewoners spullen en kleren laten verkopen of spullen van andere bewoners kopen. Ook is er een buurtkeuken te vinden, die door iedereen gebruikt kan worden. Hierdoor hebben mensen de mogelijkheid om in deze grote keukens te koken en anderen uit te nodigen om van hun specialiteiten te komen

proeven, want thuis hebben zij daar vaak niet voldoende plaats voor. Op deze manier kan iedereen wat leren over de andere buurtbewoners en culturen (Stad Gent, z.d.).

3/ Het creëren van sociale controle en veiligheid

Het buurtpark Luizengevecht is een van de weinige open ruimtes die al voor het gentrificatieproces aanwezig was in de Brugse Poort. Het lag heel erg verscholen tussen de gebouwen en kreeg maar weinig bezoekers omdat veel bewoners zelfs niet wisten van het bestaan van het park. Om nieuw leven in dit park te blazen, heeft de Stad Gent besloten om enkele gebouwen die rond het park gelegen zijn te slopen, waardoor deze extra ruimte kan functioneren als nieuwe, ruime en vooral zichtbare ingang van het park. Het park wordt ook voorzien van nieuwe speelzones, te zien op afbeelding 13 (Stad Gent, z.d.) en enkele publieke functies, zoals een kinderopvang, een lokaal voor de Gentse jeugdendienst, ... Dankzij deze ruimtelijke ingrepen krijgt het Luizengevecht park veel meer bezoekers, waardoor de sociale controle sterk gegroeid is. Hierdoor is het park niet meer geschikt voor het organiseren van criminele activiteiten, wat zeker bijdraagt aan het veiligheidsgevoel van de Brugse Poort (Balthazar, 2002).

Afb. 13. Speelzone park Luizengevecht (Stad Gent, z.d.).

4/ Het creëren van ontmoetingsplaatsen voor het bevorderen van het sociaal netwerk

De rode loper is een verkeersluwe as die doorheen de Brugse Poort loopt. Deze ruimtelijke ingreep vormt, zoals de naam het al verklapt, de basis en samenhang van alle andere vernieuwingsprojecten. De as is voorzien voor voetgangers en fietsers en verbindt de belangrijkste buurtfuncties van de Brugse Poort, zoals een school, een kinderopvang, een theaterzaal en de verschillende publieke open ruimtes. Aan het westelijke uiteinde van het pad ligt het Fonteineplein, die door de ingreep van de rode loper terug een belangrijke rol speelt voor de gemeenschap. Voor veel bewoners, zowel jong en oud, is het een belangrijke ontmoetingsplaats geworden. Jongeren gaan er sporten en volwassenen van verschillende nationaliteiten komen hier samen om te babbelen. De sfeer van dit plein is volledig veranderd, terwijl er qua ingreep hier bijna niets aan is veranderd. Deze verandering is een gevolg van het aanleggen van de rode loper, wat dus een mooi voorbeeld van een gentrificatieproces is (Balthazar, 2002).

5/ Het creëren van een plaats met identiteit

Het is belangrijk dat de buurtbewoners gebruik willen blijven maken van deze ruimtelijke ingrepen. Daarom moeten deze een sterke identiteit hebben, zodat de bezoekers hier gehecht aan raken en er steeds naar terugkeren. Een goed voorbeeld van zo een plaats is het Pierkespark. Dit park bevat een podium voor buiten activiteiten, een ecologische plantenvijver, te zien op afbeelding 14, een muur waar films op geprojecteerd kunnen worden, een druivelaar pergola en nog veel meer kleine landschapselementen. Deze verschillende functies maken van het park een zeer levendige plaats met een unieke sfeer. Naar dit park komen zelfs bezoekers van andere wijken van Gent, waardoor het sociale netwerk wordt vergroot (Balthazar, 2002).

Afb. 14. Ecologische plantenvijver in het Pierkespark (Stad Gent, z.d.).

Afb. 15. Luchtfoto van de Brugse Poort met de verschillende besproken ruimtelijke ingrepen (Geerkens, 2020).

4.2 CASE 2: LOMBOK - UTRECHT

Lombok is een wijk in de gemeente Utrecht en vormt er het multiculturele centrum. Ook dit is een voormalige arbeiderswijk, van de industrie in Utrecht. In de 19^e eeuw kwam de industrie volop op gang in deze gemeente. In 1887 zijn ze begonnen met de wijk Lombok te bouwen om de vele arbeiders een verblijf aan te bieden (Projectgroep 50 jaar gastarbeiders Utrecht, z.d.). De wijk werd via een duidelijk stratenpatroon opgebouwd en stond bekend om zijn smalle straten en kleine arbeiderswoningen. Ook van de industrie zelf zijn er nog een aantal elementen met een grote historie terug te vinden, zoals bijvoorbeeld de opgeknapte Cereolfabriek en het Merwedekanaal. Dit kanaal werd voor de industrie met de hand gegraven (Bezoek Utrecht, z.d.). Ongeveer 50 jaar later voldeden de arbeiderswoningen niet meer aan de normen. De huizen waren te klein, er was geen douche aanwezig en de keukens waren onhandig. Daarom werd er beslist om een deel van de woningen af te breken en het andere deel te renoveren. Op dat moment begonnen de eerste arbeiders uit het buitenland massaal in Lombok in te trekken om voor de industrie van Utrecht te werken. Eerst ging dit vooral over Italianen, Spanjaarden en Grieken, maar in de jaren zestig breidde dit uit tot Turken en Marokkanen. Doorheen de jaren zorgden steeds meer arbeiders dat hun familie ook naar Lombok kon verhuizen. Daardoor werd het duidelijk dat de arbeiders niet meer zouden terugkeren naar hun vaderland. De leefbaarheid van de wijk was echter wel zeer slecht. De meeste woningen waren vervallen, veel arbeiders werden ontslagen waardoor de armoede in de wijk steeg, de winkels verdwenen uit het straatbeeld en alle oorspronkelijke Nederlandse arbeiders trokken uit de wijk. Het werd dus dringend tijd dat er iets zou veranderen aan de leefbaarheid van de wijk. Daarom is een groep enthousiaste bewoners samen gaan zitten met de gemeente die vanaf 1994 een eerste gentrificatieproces op gang zette. Na tien jaar was het verschil goed zicht- en voelbaar. Lombok was enorm opgeknapt en de winkels kwamen terug in het straatbeeld (Projectgroep 50 jaar gastarbeiders Utrecht, z.d.).

De wijk bestaat uit de centrale Kanaalstraat met haar zijstraten en de Damstraat. De Kanaalstraat is de centrale winkelstraat van de wijk waar veel winkels en horecazaken gelegen zijn met verschillende delicatessen van over de hele wereld, maar ook met de dagdagelijkse producten. Deze winkels en horecazaken worden door een breed publiek gebruikt en de wijk is dan ook zeer geliefd door vele Utrechters, maar ook door toeristen (Bezoek Utrecht, z.d.). Maar het is er niet zo rooskleurig als het klinkt. De bewoners en winkeliers hebben namelijk dagelijks te maken met overlast en Lombok komt net zoals Meulenberg vaak op een zeer negatieve manier in de pers. Dit gaat over kleine problemen, zoals jeugdcriminaliteit, te snel rijden, sluikestorten of fietsers, voetgangers, auto's en winkeliers die elkaar in de weg zitten, maar ook over grote problemen, zoals drugs of veiligheidsproblemen (Werkgroep visie Kanaalstraat/Damstraat, 2017). De verschillende groepen aan bewoners leven langs elkaar heen zonder al te veel begrip voor elkaar. Ook de grote werkloosheid in Lombok blijft een probleem (Projectgroep 50 jaar gastarbeiders Utrecht, z.d.).

Afb. 16. Luchtfoto van Utrecht met de wijk Lombok (Geerkens, 2020).

4.2.1 RUIMTELIJKE INGREPEN

Alle partijen gingen er dus mee akkoord dat de wijk Lombok duidelijk nood heeft aan gentrificatie. Daarom is er in 2016 een werkgroep opgericht genaamd Visie Kanaalstraat en Damstraat. Deze werkgroep bestaat uit een heel aantal bewoners en ondernemers uit Lombok en staat in nauw contact met de stad Utrecht. Zij kregen de opdracht om een langetermijnvisie te ontwikkelen gekoppeld met ruimtelijke ingrepen die voor een gentrificatie van de wijk zullen zorgen. Sinds 2016 organiseren zij verschillende bijeenkomsten om de verschillende thema's hier rond te bespreken, zoals veiligheid, ondernemen, wonen, inrichting, verkeer, ... (Gemeente Utrecht, z.d.).

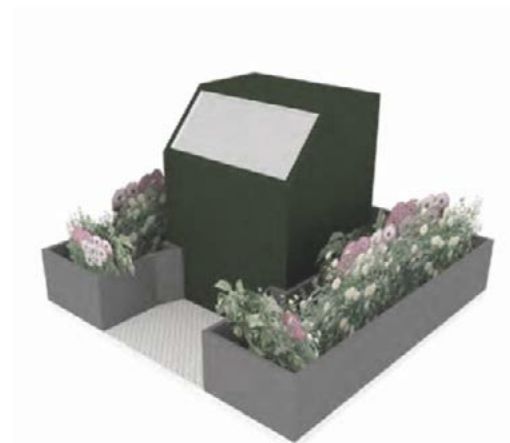
Na een jaar had de werkgroep een duidelijke toekomstvisie over Lombok samengesteld en heeft deze vervolgens gebriefd aan alle andere inwoners en ondernemers uit de wijk. Op 4 oktober 2017 werd er een slotbijeenkomst georganiseerd waar de betrokken partijen op werden uitgenodigd. Hier kregen zij de kans om hun mening en eigen ideeën over de door de werkgroep samengestelde toekomstvisie te laten horen. Hier ging de werkgroep terug mee aan de slag om hun oorspronkelijke ideeën samen te voegen met die van de andere bewoners tot een homogeen verslag. Er werd indien er ergens een onenigheid was, een zo eerlijk mogelijke afweging tussen de tegenstrijdige gevallen. De partij die hierbij in het nadeel is, is bij een ander thema weer in het voordeel. De toekomstvisie van Lombok is dus samengesteld door de werkgroep en deze is aangestuurd door het advies van de andere bewoners en ondernemers uit de wijk. Dit eindrapport is voorgesteld aan de gemeente Utrecht en in 2018 goedgekeurd. Er werden budgetten vrijgegeven en vanaf dat moment is de gemeente begonnen met de gedetailleerde plannen voor de verschillende ruimtelijke ingrepen. Dankzij het lang en intensief onderzoek hiernaar, is men er van overtuigd dat deze veranderingen ook effectief zullen werken in de praktijk. Zeker als men kijkt naar het verleden van Lombok, waar een eerder gentrificatie proces in 1994 al voor veel verbetering zorgde. Dit jaar gaat de gemeente beginnen met het uitvoeren van de plannen (Gemeente Utrecht, z.d.).

Visie Kanaalstraat en Damstraat is dus een project bestaande uit verschillende ruimtelijke ingrepen van diverse schalen om in de wijk Lombok het gentrificatie proces op gang te trekken. Ook dit project wordt getoetst aan de vijf targets uit hoofdstuk drie.

1/ Het creëren van gemeenschappelijke doelen

Er is een grote ergernis die alle inwoners, bezoekers en ondernemers van Lombok ervaren en dat is zwerfvuil. Uit het voorafgaand onderzoek is gebleken dat iedereen zich hier aan stoort. Er waren wel al een aantal afvalbakken aanwezig in het straatbeeld, maar vaak werd het afval er gewoon tegen gezet of langs gegooid. Daarom is men op het idee gekomen om de vuilbakken te herontwerpen tot **containertuinen**. Dit is een vuilbak omringd door een plantenbak, met juist genoeg plaats voorzien om het vuil in de container te werpen. De plantenbak zorgt ervoor dat er ten eerste geen plaats meer is om de afvalzakken er rond te plaatsen, maar ook motiveert dit mooier uiterlijk van de container tot het proper houden ervan. De kans is namelijk veel kleiner dat mensen hun afval tussen bloemen zouden gooien dan op een reeds vervuilde grond. Door deze ruimtelijke ingreep hoopt de werkgroep dat het proper houden van de straat een gemeenschappelijk doel van iedereen kan worden. De bloemen in de plantenbak moeten natuurlijk ook onderhouden worden. Hiervoor heeft de werkgroep ook een systeem bedacht, namelijk een adoptieprogramma waarbij er een buurtbewoner gekozen wordt om deze taak met het nodige budget op zich te nemen. Daarna mag deze bewoner de taak doorgeven aan iemand anders. Op deze manier wordt er een communicatienetwerk op gang gezet over het afval en de bloemen, wat extra bevorderend werkt voor de bewoners en de ondernemers om hier samen aan mee te werken.

De bezoekers voelen zich ook welkom als men weet dat de buurt samenwerkt aan een proper en groener straatbeeld, waardoor zij ook met meer respect met de wijk om zullen gaan op vlak van afval. Hierdoor wordt de kans dat de gebruikers de containers netjes achterlaten en gaan gebruiken voor wat ze bedoeld zijn groter (Tooren, Omgeving en Gedrag Kop van Lombok, van Dijk, van Lier, & van den Brink, 2019).

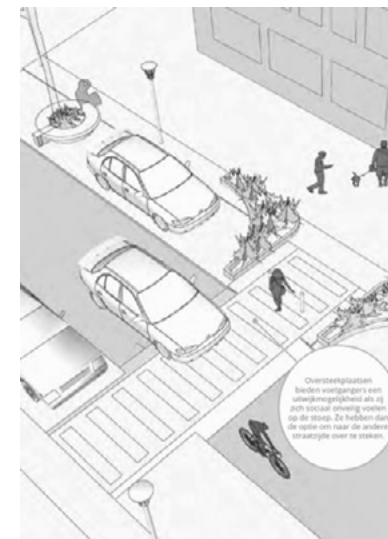
Afb. 17. Containertuinen (Tooren, Omgeving en Gedrag Kop van Lombok, van Dijk, van Lier, & van den Brink, 2019).

2/ Het aanbieden van lokale diensten

Lombok staat bekend om het diverse aanbod aan lokale diensten uit verschillende landen van over de hele wereld. De verschillende culturen bieden hun specerijen aan in lokale winkels, restaurants, ... Om deze lokale diensten met hun multicultureel karakter meer aandacht te geven, is er een duidelijke entree nodig van de Kanaalstraat. Hierdoor zal het winkelgebied zichtbaar en vooral herkenbaar worden vanaf het station en de andere toegangswegen. Dit wil de stad doen door een **nieuwe brede Dambrug** aan te leggen, die letterlijk als inkom voor de Kanaalstraat zal dienen (Werkgroep visie Kanaalstraat/Damstraat, 2017).

3/ Het creëren van sociale controle en veiligheid

De Kanaalstraat is een heel drukke winkelstraat voor zowel auto's, fietsers als voetgangers. De verschillende gebruikers zitten elkaar in de weg en auto's rijden er veel te snel, wat voor veel conflicten zorgt (Gemeente Utrecht, z.d.). Momenteel loopt er een fietspad vanaf het station over het Moskeplein verder tot in de Kanaalstraat. Hierdoor zijn het kruispunt van de Damstraat en Kanaalstraat en de Kanaalstraat zelf heel erg drukke plaatsen met verschillende gevaarlijke verkeerssituaties. Fietsers, voetgangers en automobilisten zitten elkaar vaak in de weg, wat bij elke weggebruiker voor veel frustraties zorgt. Daarom heeft men beslist om het fietspad doorheen het Moskeplein af te sluiten. De fietsdrukke zal enorm afnemen, omdat de fietsroute nu rondom deze winkelstraat heen loopt. Hierdoor zal het kruispunt van de Damstraat en Kanaalstraat al veel rustiger en veiliger worden. Op de Kanaalstraat zelf worden er drempels met oversteekpaden ontworpen, die in de voetgangersstroom geïntegreerd zijn. Op afbeelding 18 (Tooren et al., 2019) is dit met een conceptuele schets weergegeven. De drempels zullen er voor zorgen dat automobilisten niet meer te snel gaan rijden. Als zij dit toch zouden doen, zouden zij door het hoogteverschil een onaangename schok ervaren. Om de twee à drie bouwblokken wordt zo een **drempel met oversteekplaats** voorzien, zodat de automobilisten de kans niet hebben om hun snelheid terug te verhogen. Door het integreren van deze oversteekplaatsen met het voetpad, hebben voetgangers de mogelijkheid om subtiel van straatkant te veranderen. Het gebeurt namelijk regelmatig dat voorbijgangers zich niet veilig voelen op straat omwille van bijvoorbeeld een groepje hangjongeren. Op deze manier kunnen deze situaties op een onopvallende manier vermeden worden (Tooren et al., 2019).

Afb 18. Drempel met een oversteekplaats, geïntegreerd in het voetpad (Tooren et al., 2019).

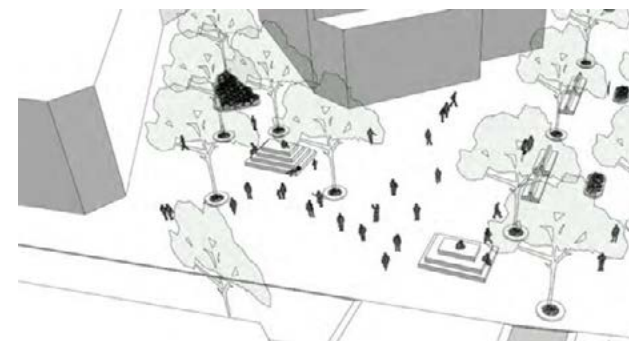
4/ Het creëren van ontmoetingsplaatsen voor het bevorderen van het sociaal netwerk

Het **Moskeplein** is een zeer drukke plaats, omdat de moskee vanuit heel Nederland veel bezoekers krijgt, het de toegang vormt van het station tot Lombok en er een veel gebruikt fietspad midden doorheen loopt. Ondanks de vele gebruikers is er toch niemand die het plein voor een langere tijd gebruikt dan enkel de passage er doorheen. Er is in Lombok ook een gebrek aan een buiten gelegen ontmoetingsplaats, waardoor veel mannen en jongeren op de stoep rondhangen. Zoals bij target drie al besproken is, hebben de werkgroep en de gemeente beslist om het fietspad, dat het Moskeplein in twee delen deelt, af te sluiten. Op afbeelding 19 (Google Inc., z.d.) is het huidige fietspad te zien dat het Moskeplein recht doorsnijdt. Hierdoor wordt het plein terug een geheel en ontstaat er de mogelijkheid om hier een ontmoetingsplaats van te maken. Dit wil men doen door het in te richten met zitelementen, plantenbakken en bomen, te zien op de conceptuele schets in afbeelding 20 (Tooren et al., 2019). Dankzij de

zitelementen hebben de gebruikers nu de kans om er een tijdje te blijven zitten, nieuwe sociale contacten te leggen of om er met anderen samen te komen. De plantenbakken en bomen zorgen voor een groen karakter wat nu ontbreekt in de wijk. Dit maakt het Moskeeplein aantrekkelijk om er een langere tijd te blijven. Op het voormalige fietspad worden extra elementen zoals zitbanken, bomen of bloembakken geplaatst om voor meer obstakels te zorgen voor fietsers die toch nog gebruik willen maken van deze route. Maar fietsen is er zeker niet verboden, waardoor het aantal voorbijgangers niet beperkt blijft tot enkel voetgangers. Er zullen dus nog steeds veel bezoekers op het plein komen die gebruik kunnen maken van de nieuw ingerichte ontmoetingsplaats, waardoor de levendigheid gewaarborgd blijft en zelfs wordt vergroot. Hierdoor dient het plein niet meer enkel als doorgang, maar ook als ontmoetingsplaats, waar gebruikers een langere tijd verblijven in plaats van enkel voor een korte passage. Door het toevoegen van deze ontmoetingsplaats aan het straatbeeld, zal het ongewenst rondhangen op de straat verminderen, waardoor de leefbaarheid van Lombok verhoogd wordt (Tooren et al., 2019).

Afb. 19. Moskeeplein met het huidige fietspad (Google Inc., z.d.).

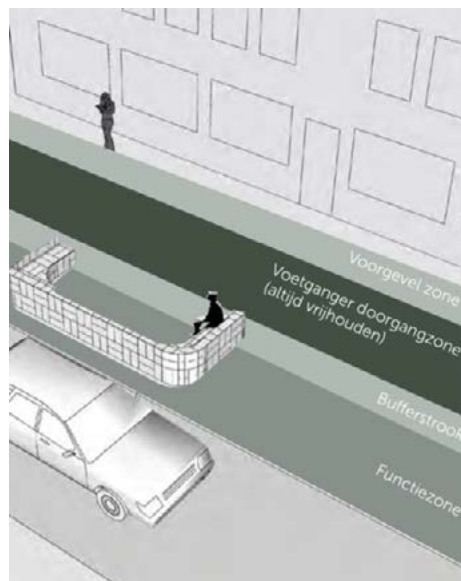

Afb. 20. Visiebeeld Moskeeplein (Tooren, Omgeving en Gedrag Kop van Lombok, van Dijk, van Lier, & van den Brink, 2019).

5/ Het creëren van een plaats met identiteit

De Kanaalstraat is momenteel een erg drukke winkelstraat met veel verkeer wat chaos met zich meebrengt, omdat de verschillende gebruikers elkaar regelmatig in de weg zitten. Een eerste groep gebruikers zijn de ondernemers die winkels of horecazaken in de straat uitbaten. Zij nemen een gedeelte van het voetpad in beslag met uitstallingen voor hun winkels of een terras. Hierdoor zitten zij in de weg van de tweede groep gebruikers, namelijk de voetgangers. Zij moeten zich op het voetpad een weg banen tussen de verschillende fietsenstallingen, containers, uitstallingen van winkels en terrassen. De derde en vierde groep gebruikers van de winkelstraat zijn de fietsers en de chauffeurs van gemotoriseerde voertuigen. Zij nemen het grootste gedeelte van de straat in beslag met een brede rijweg, veel parkeergelegenheid en plaats om te laden en lossen. Iedereen wil van deze grote chaos af en daarom heeft men een nieuw stratenpatroon ontworpen, dat voor meer rust zal zorgen en tevens de identiteit van de straat versterkt. Eerst en vooral wordt er voor de winkels een strook voor uitstallingen voorzien, afgebakend door subtiele metalen stoppen op de grond. Daarnaast komt er een voetpad met enkel deze functie, zodat voetgangers makkelijk, ongestoord doorheen de Kanaalstraat kunnen wandelen. Dan wordt er een functiestrook voorzien als bufferzone, tussen de weg en het voetpad waar plaats gemaakt wordt voor groen, laden en lossen, parkeren voor zowel auto's als fietsen,

afvalcontainers en terrassen. Op de schematische weergave van dit idee te zien op afbeelding 21 (Tooren et al., 2019) zijn de verschillende zones met het idee voor de terrassen goed af te lezen. Dankzij deze ruimtelijke ingrepen zijn de routes van de verschillende gebruikers volledig van elkaar gescheiden en zal de verkeerssituatie ook veiliger worden. De combinatie van het rustige voetbad, de veilig omsloten terrassen en het vele groen zorgt voor een duidelijk en sereen straatbeeld, dat het multiculturele karakter van de straat extra zal versterken (Tooren et al., 2019).

Afb. 21. Visiebeeld indeling Kanaalstraat (Tooren et al., 2019).

4.3 BESLUIT

We zien dat de twee besproken cases de vijf targets van Forrest en Kaerns behalen. In het onderzoek van deze cases heb ik deze targets nergens specifiek aan bod zien komen waardoor dit waarschijnlijk een toevaligheid is. Dat betekent dat er in de twee gevallen een grondig, maar ook juist onderzoek aan vooraf is gegaan. In de Brugse Poort zijn de ruimtelijke ingrepen eerder op een grote schaal gebeurd, terwijl in Lombok er ook zeer kleine ruimtelijke ingrepen zijn, maar toch met een opmerkelijke invloed. Een target kan dus zowel behaald worden door grote, complexe ingrepen als door kleine, simpelere ingrepen.

5 MASTERPROJECT

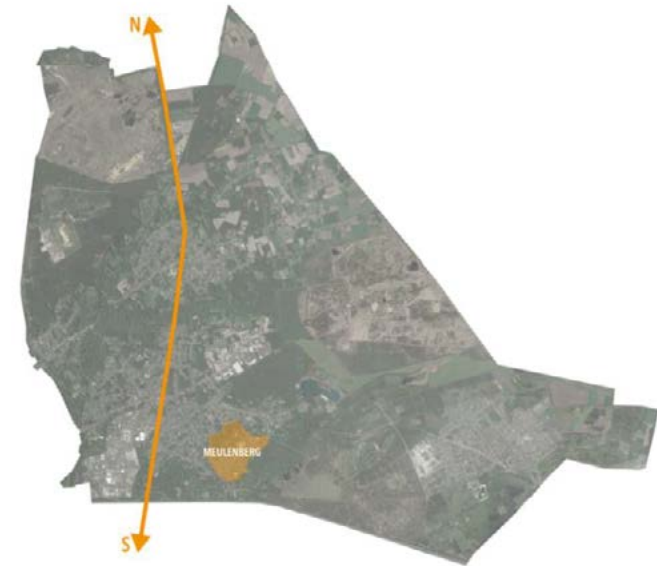
5 MASTERPROJECT

5.1 STUDIO NEW ECONOMIES

Studio New Economies concentreert zich dit jaar op de Noord-Zuidverbinding, een drukke verkeersas die doorheen Limburg loopt en Hasselt met Eindhoven verbindt. De weg, beter bekend als de 'Grote Baan', leidt al jaren tot een aantal grote en complexe conflicten, zoals files en ongelukken. Deze problemen hebben een sterke invloed op de leefbaarheid van verschillende Limburgse gemeenten, zoals Houthalen-Helchteren waar de Grote Baan midden doorheen het centrum loopt. De conflicten die de Noord-Zuidverbinding met zich meedraagt gaan verder dan louter infrastructurele problemen. Daarom zet Studio New Economies zich in om ruimtelijke strategieën te ontwerpen die een duurzame vorm van economie langs de Noord-Zuid verbinding voorzien en die de lokale kwaliteiten en cultuur versterkt. Het doel is om eerst de verschillende complexe lagen van de context te ontdekken en onderzoeken, om vervolgens een strategie te bepalen voor een ruimtelijke ingreep, die past binnen de context en deze ook versterkt op stedelijk, historisch, milieu en sociaal vlak.

5.2 CONTEXT

Al snel viel mijn interesse op de interessante wijk Meulenberg. De rijke geschiedenis, het multiculturele karakter en de vele uitdagingen spraken mij onmiddellijk aan. Ik zag in de voormalige citéwijk al snel verschillende opportuniteiten waar ik graag mijn masterproject rond wilde maken. De wijk is op drie kilometer gelegen van de Noord-Zuidverbinding, zoals op afbeelding 22 te zien is en ligt vrij geïsoleerd, waardoor mijn masterproject minder invloed gaat hebben op de Noord-Zuidverbinding zelf, maar past wel volledig binnen de werkvisie van Studio New Economies. De informatie die ik uit mijn scriptie heb verworven, heb ik doorheen het ontwerpproces steeds in mijn project meegenomen, waardoor mijn masterproject als laatste case aan mijn onderzoek kan toegevoegd worden.

Afb. 22. Luchtfoto van Houthalen-Helchteren met Meulenberg in relatie tot de Noord-Zuidverbinding (Geerkens, 2020).

Buurthuis Rimo en Jeugdwelzijnswerk Meulenberg nemen verschillende initiatieven om de leefbaarheid van de buurt te vergroten, helaas zonder al te veel succes. Daarom wil ik door middel van een ruimtelijke ingreep meer positieve energie in de wijk ontwikkelen. Dit wil ik doen door een ontmoetingsplaats te creëren die de bewoners van Meulenberg terug samenbrengt. De locatie van deze ontmoetingsplaats is essentieel om het masterproject te doen slagen en daar ging dus veel onderzoek aan gepaard. Op afbeelding 23, 24 en 25 zijn de verschillende voorzieningen van Meulenberg terug te zien, de sport- en spelfaciliteiten, het cultuurcentrum, de verschillende scholen en de religieuze gebouwen, omdat deze een grote invloed hebben op het bepalen van de locatie.

Afb. 23. Sport en spel voorzieningen in Meulenberg (Geerkens, 2020).

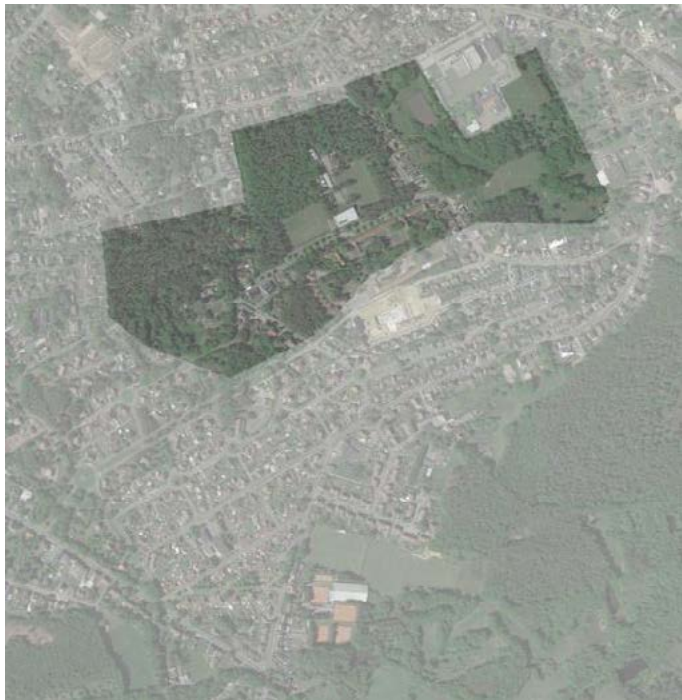

Afb. 24. Scholen in en rond Meulenberg (Geerkens, 2020).

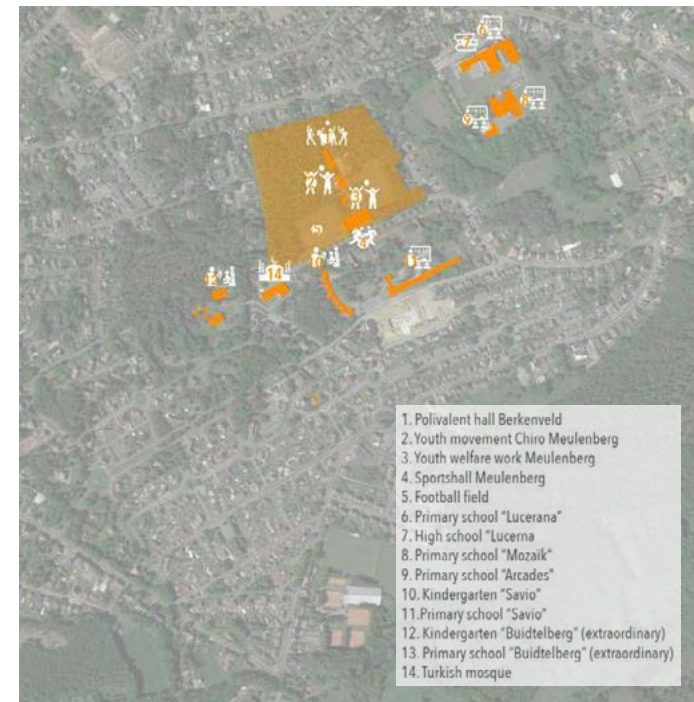
Afb. 25. Religieuze voorzieningen in Meulenberg (Geerkens, 2020).

Meulenberg maakt ook deel uit van een vrij stuk natuur omsloten door bebouwing. Dit is een unieke situatie en wordt ook wel een groene long genoemd. Op afbeelding 24 is de groene long aangeduid.

Afb. 26. Groene long Houthalen (Geerkens, 2020).

Na het analyseren van de context heb ik verschillende locatie tegen elkaar afgewogen. Mijn oog viel op het perceel genaamd 'Berkenveld', een open grasvlakte omringd door een bos. Het perceel is op afbeelding 25 aangeduid met het oranje vlak. Het is in het midden van de groene long gelegen, op wandelafstand van de verschillende scholen en langs een van de meest gebruikte wegen van Meulenberg. Op het perceel zijn al een sporthal, twee lokalen voor de jeugdbeweging en een feestzaal gelegen.

Afb. 27. Berkenveld met de omliggende faciliteiten (Geerkens, 2020).

5.3 PROGRAMMA

Ik wil met mijn masterproject een antwoord bieden op de noden van de bewoners van Meulenberg. Daarom heb ik om mijn programma op punt te stellen drie verkennende gesprekken gehad met drie personen die in nauw contact staan met een groot deel van de bewoners van Meulenberg.

Het eerste gesprek was met Michaël Herbots, een medewerker van het Buurthuis Rimo in Meulenberg. Door het gesprek ben ik te weten gekomen dat zij met twee medewerkers zijn met ieder een eigen bureau. Deze bevinden zich in het buurthuis, maar hierbinnen zelf is geen ruimte voor de activiteiten die zij organiseren. Deze activiteiten vinden altijd op andere locaties plaats, waar zij op dat moment terecht kunnen. Daarom wil ik deze organisatie mee in het programma van mijn buurtcentrum verwerken, zodat de bewoners altijd op dezelfde plek terecht kunnen. Een EHBO-workshop, een danskamp, Nederlandse les, creatieve lessen, ... zijn voorbeelden van activiteiten die het buurthuis organiseren. Deze initiatieven komen meestal van de bewoners zelf, dus het aanbod aan activiteiten verandert veel doorheen het jaar. Daarom is het belangrijk dat er verschillende soorten ruimtes voorzien worden voor de verschillende mogelijke activiteiten. In mijn masterproject heb ik het buurthuis een nieuwe plaats geven met voldoende polyvalente lokalen. Michaël had ook te vertellen dat er in Meulenberg verschillende verscholen ondernemers zitten die bij hun thuis bijvoorbeeld een kapperszaak hebben, zonder dat dat algemeen geweten is of dat aan de gevel af te lezen is. Hij zegt dat er in Meulenberg nood is aan een plek waar iedereen zijn specialiteiten openlijk moet kunnen delen en openstellen aan de andere bewoners. Dit heb ik in mijn masterproject vertaalt naar een pop-up waar de bewoners hun specialiteiten aan de andere bewoners kunnen tonen.

De tweede persoon met wie ik heb gesproken is Thomas Hermans. Hij is een medewerker van het cultuurcentrum Casino, ook gelegen in Meulenberg. Het doelpubliek van het Casino zijn vooral mensen buiten Meulenberg, van Houthalen, Helchteren en omliggende steden. Maar sinds kort willen ze ook meer toespitsen op de bewoners van Meulenberg zelf. Hiervoor voorzien ze een maaltijd moment, een keer in de week, waar iedereen gratis een warme maaltijd kan komen eten. Ook hebben zij een programma voor de senioren, omdat deze groep aan het vereenzamen is. Thomas vertelde dat deze senioren graag stoeldansen, creatief bezig zijn, ... Dus daar wil ik ook zeker ruimte voor maken in mijn publiek buurt centrum, zodat de senioren meer met elkaar, maar ook met andere leeftijden, in contact komen.

De derde en laatste persoon waarmee ik ben gaan praten is Christos Pistolas. Hij is de directeur van de Savio lagere- en kleuterschool van Meulenberg. De meeste gezinnen in de wijk zijn vrij groot, maar wonen toch in een klein huis. Dat zorgt ervoor dat kinderen en jongeren thuis geen ruimte hebben waar ze in rust kunnen ontspannen of voor school kunnen werken. Zij gaan daarom vaak op straat rond hangen, om te kunnen ontsnappen aan het drukke leven in huis. Uit verveling wordt er daarom vaak kattenkwaad uitgehaald, wat voor veel overlast en vandalisme in de buurt zorgt. Daarom heb ik in mijn project een plaats gecreëerd waar kinderen en jongeren zich thuis kunnen voelen, kunnen spelen, ontspannen maar ook in stilte kunnen studeren met de nodige studiebegeleiding.

Deze ideeën wil ik combineren met de bestaande functies op het perceel, de sporthal en de twee jeugdbewegingen. Al deze verschillende functies kunnen verdeeld worden onder drie thema's: sporten, spelen en leren.

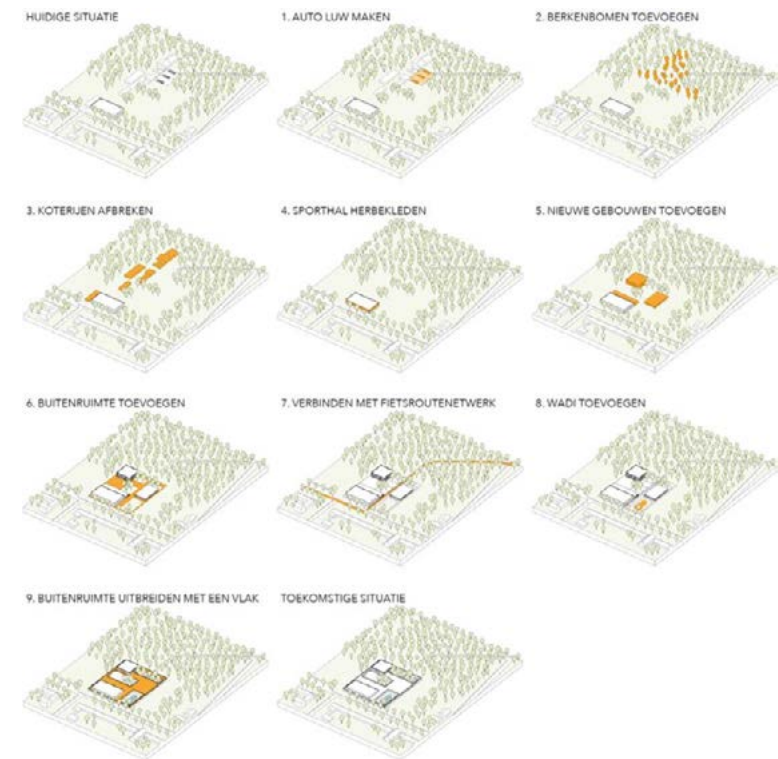
5.4 CONCEPT

Het concept van mijn masterproject zijn drie gebouwen, met ieder een thema, sporten, spelen of leren, verbonden door een buitenruimte die als openbare ontmoetingsruimte fungeert en letterlijk ook de bewoners van Meulenberg met elkaar zal verbinden. Deze buitenruimte wordt omhoog getrokken tot een vlak om deze ontmoetingsruimte te vergroten en de gebouwen ook letterlijk te verbinden. Dit concept heb ik uitgewerkt in verschillende stappen, te zien op afbeelding 26.

Eerst en vooral wil ik het perceel autoluw maken en dus enkel toegankelijk voor voetgangers en fietsers, waardoor de veiligheid van de gebruiker gewaarborgd blijft. Het perceel draagt de naam 'Berkenveld', maar er zijn nog maar enkele Berken terug te vinden, daarom wil ik het bos vergroten met nieuwe berkenbomen. De bestaande functies die op het perceel terug te vinden zijn, zijn geplaatst in gesloten koterijen zonder architecturale waarde. De gebouwen zijn heel gesloten om vandalisme tegen te gaan en staan meer leeg dan dat ze gebruikt worden. Daarom heb ik besloten om deze af te breken, op de sporthal na. Hiervoor geef ik de gebruikers van deze gebouwen nieuwe lokalen met een grotere architecturale waarde in de plaats. De gebouwen worden open zodat de natuur overal voelbaar is. Dit wordt mogelijk omdat het aantal gebruikers van het perceel sterk zal toenemen en er daarom ook meer sociale controle is. De metalen bekleding van de sporthal maakt plaats voor nieuwe houten bekleding, zodat dit meer in harmonie is met het bos. De bestaande en nieuwe functies worden verdeeld over de drie nieuwe gebouwen met de verschillende thema's. Deze gebouwen worden letterlijk verbonden door een omhoog getrokken vlak. Dit vlak is van openingen voorzien om de bestaande bomen te respecteren. De toegevoegde buitenruimte wordt ingericht als ontmoetingsruimte zodat de verschillende gebruikers hun netwerk hier kunnen vergroten. Het bestaande fietsroutenetwerk wordt door het midden van het ontwerp doorgetrokken en vormt een belevingsroute langs de verschillende gebouwen en buitenruimte. Fietstoeristen hebben hier de mogelijkheid

om iets te drinken in het nieuwe fietscafé en zo in contact te komen met de bewoners van Meulenberg.

Door de verschillende interesses van de inwoners op een aangename plaats, omringt door het groen, te concentreren, zullen de verschillende groepen gebruikers geleidelijk aan met elkaar in contact komen. Door de openheid van de gebouwen kunnen zij zien wat iedereen aan het doen is en kan men op deze manier in contact komen met de andere faciliteiten waar zij in eerste instantie misschien geen interesse in hadden.

Afb. 28. Concept Berkenveld (Geerkens, 2020).

5.5 TARGETS GENTRIFICATIE

Tijdens het ontwerp van mijn masterproject ben ik regelmatig teruggevallen op de vijf targets van Forrest en Kaerns (2001) om er zo zeker van te zijn dat deze ruimtelijke ingrepen wel degelijk als motor zullen dienen voor het ontwikkelen van positieve energie. Net zoals bij de casestudies ga ik mijn ontwerp bespreken aan de hand van de verschillende targets.

1/ Het creëren van gemeenschappelijke doelen

Op Berkenveld vonden al twee gemeenschappelijke doelen plaats, namelijk sporten en spelen. Het sporten heb ik behouden en versterkt door er een fietscafé aan toe te voegen, zodat er op een aangename manier naar het sporten gekeken kan worden. Het doel spelen was maar gedeeltelijk aanwezig. Er waren twee jeugdbewegingen gelegen, maar de gebruikers waren altijd op andere momenten op het perceel aanwezig. Daarom heb ik deze twee jeugdbewegingen in een gebouw samengevoegd met een gedeelde speelruimte. Zo leren de verschillende gebruikers dat zij meer gemeenschappelijk hebben dan ze eerst dachten. Daarnaast voeg ik ook nog een derde doel toe, namelijk leren. In dit gebouw worden verschillende workshops gegeven, specialiteiten van de verschillende culturen weergegeven en zijn lokalen van verschillende groottes voorzien die door iedereen gebruikt kunnen worden voor bijvoorbeeld een buurtfeest. Deze verschillende functies worden verbonden door een ontmoetingsruimte met verschillende zit- en werkmogelijkheden.

2/ Het aanbieden van lokale diensten

In dit gebouw met het thema 'leren' is ook een pop-up aanwezig, zodat de bewoners deze kunnen gebruiken om hun specialiteiten te tonen en te verkopen. Hierdoor komen de verschillende groepen in contact met de specialiteiten van andere culturen. Zo zijn er bijvoorbeeld een aantal Marokkanen die onder de radar een kapperszaak in hun huis hebben, maar op deze manier krijgen ze de kans om het aan iedereen te laten zien en het respect van anderen te winnen.

3/ Het creëren van sociale controle en veiligheid

Berkenveld was eerst helemaal omsloten door bos en had maar enkele gebruikers, waardoor er geen sociale controle was en veel vandalisme. Ik heb Berkenveld langs de straatzijde opengetrokken, zodat er zichten van de straat tot het binnenplein ontstaan. Ook het aantal gebruikers van het domein is fors gestegen, waardoor er veel meer sociale controle is. Het perceel zelf is autoluw gemaakt, waardoor de veiligheid van de zachte weggebruikers gegarandeerd wordt.

4/ Het creëren van ontmoetingsplaatsen voor het bevorderen van het sociaal netwerk

Meulenberg had een grote nood aan een ontmoetingsplaats, omdat de bevolking in verschillende groepen langs elkaar leeft en in isolement van de omliggende wijken leeft. Daarom heb ik een buitenruimte als ontmoetingsplaats ingericht, dat op ieder moment van de dag gebruikt kan worden. Een groot deel van de bewoners zullen dankzij deze ontmoetingsruimte met elkaar in contact komen, omwille van de vele functies die er gelegen zijn. Het perceel zal ook bezoekers van buiten Meulenberg trekken, omdat het fietsroutenetwerk er midden doorheen loopt en er een fietscafé is voorzien waar zij kunnen stoppen.

5/ Het creëren van een plaats met identiteit

Het perceel dat ik heb gekozen maakt deel uit van een groene long tussen de gebouwen, wat vrij uniek is. Daarom heb ik de bestaande, nietszeggende gebouwen vervangen door nieuwe mooie architectuur, omgeven door het groen. De ontmoetingsplaats die ik ontworpen heb, is daarom een aangename plaats waar de gebruikers graag naar toe zullen komen, want dit is nergens anders in Meulenberg of in de buurt te vinden.

6 CONCLUSIE

6 CONCLUSIE

Meulenberg kampt net zoals vele andere voormalige arbeiderswijken met een groot aantal conflicten. Er zijn verschillende organisaties die zich al jaren inzetten om de leefbaarheid van de wijk te vergroten met behulp van sociale activiteiten en ondersteuning. Ondanks deze initiatieven blijft het aantal problemen te groot, wat zwaar op de leefbaarheid doorweegt. Daarom is er in deze thesis onderzoek gedaan naar de effectiviteit van ruimtelijke ingrepen als oplossing voor een groot deel van de conflicten. De onderzoeksvraag luidt daarom als volgt: “Hoe kan een ruimtelijke ingreep een motor vormen voor het ontwikkelen van positieve energie voor de multiculturele wijk Meulenberg?”.

Uit de literatuur- en casestudies heb ik geleerd dat gentrificatie een methode is voor het ontwikkelen van positieve energie in een wijk en dat dit kan gebeuren aan de hand van een of meerdere ruimtelijke ingrepen. Eerst en vooral moet er een grondig onderzoek gebeuren over de problemen van de wijk. Wat zijn de problemen, maar nog belangrijker, wat is de oorzaak hiervan? Multiculturele wijken dragen namelijk een hele geschiedenis met zich mee, die eerst volledig begrepen moet worden voor men hierop kan anticiperen. Als men achter de oorzaak van de problemen kan komen, kan men deze uitdagingen ook gaan aanpakken aan de hand van ruimtelijke ingrepen. Het creëren van gemeenschappelijke doelen, het aanbieden van lokale diensten, het creëren van sociale controle en veiligheid, het creëren van ontmoetingsplaatsen voor het bevorderen van het sociaal netwerk en het creëren van een plaats met identiteit zijn de vijf targets waar de ruimtelijke ingrepen volgens Forrest en Kaerns samen aan moeten voldoen om het gentrificatieproces op gang te zetten. De ruimtelijke ingrepen kunnen op verschillende schalen plaatsvinden en een verschillende graad aan complexiteit bevatten. Binnen een bepaalde wijk kan er een ruimtelijke ingreep zijn die aan de vijf targets voldoet en daarmee een antwoord vormt op de onderzoeksvraag, of het kunnen ook verschillende ruimtelijke ingrepen zijn die samen aan de vijf targets voldoen. Het aantal ruimtelijke ingrepen heeft dus geen invloed op de

kwaliteit van het resultaat. Dankzij de case studies heb ik ook nog specifieke voorbeelden kunnen verwerven van ruimtelijke ingrepen om de targets te behalen, en daarmee ook het behalen van de onderzoeksvraag.

De informatie die ik uit mijn scriptie heb verworven heb ik vanaf het begin van mijn masterproject in het ontwerpproces meegenomen. Ik ben dan ook vaak terug gevallen op de vijf targets en de case studies hebben mij veel inspiratie bezorgd. Daarom kan ik mijn ontwerp in Meulenberg toevoegen aan dit onderzoek als laatste case.

Om de uitdagingen van een wijk zo precies mogelijk in kaart te kunnen brengen, is een buurtonderzoek een zeer behulpzame manier van werken. Dit kan aan de hand van enquêtes, gesprekken of workshops gebeuren. Jammer genoeg was dat voor dit onderzoek niet haalbaar binnen de gegeven tijd en rekening houdend met de Coronapandemie in 2020, maar dit kan een opportuniteit zijn voor een toekomstig, grondiger onderzoek. Ook zouden meer casestudies een meerwaarde in het onderzoek zijn, maar deze zijn om dezelfde redenen als het buurtonderzoek niet kunnen gebeuren.

Er mag wel niet te ver gegaan worden met het gentrificatieproces, want dan bestaat er het risico dat de vastgoedprijzen fors gaan stijgen, waardoor een groot deel van de oorspronkelijke bewoners genoodzaakt zijn om uit de wijk te trekken. Anderzijds bestaat er ook het risico dat de samenhang tussen de bewoners te groot zal worden, waardoor zij zich als een multiculturele groep gaan afkeren tegen omstanders. Dit zou dan weer voor nieuwe problemen zorgen.

Een eenduidig antwoord op de onderzoeksvraag bestaat dus niet. Iedere wijk is uniek en iedere keer moet een grondig onderzoek gebeuren om de uitdagingen precies in kaart te brengen en de eventuele risico's te kunnen beperken. De combinatie resultaten uit het onderzoek en de vijf targets vormen een leidraad voor het ontwerpen van een of meerdere ruimtelijke ingrepen die zullen functioneren als motor voor het vormen van positieve energie in een multiculturele wijk.

BIBLOGRAFIE

BIBLIOGRAFIE

Allen, I. (1984). The ideology of dense neighbourhood redevelopment. In *Gentrification, Displacement, and Neighborhood Revitalization*. Albany, New York: State University of New York Press.

Atkinson, R. (2000). Measuring Gentrification and Displacement in Greater London. *Urban studies*. 37, 149–165.

Atkinson, R. (2004). The evidence on the impact of gentrification: new lessons for the urban renaissance? *European Journal of Housing Policy*, 4(1), 107–131. <https://doi.org/10.1080/1461671042000215479>

Balthazar, T. (2002). *Stadsvernieuwingsproject: Zuurstof voor de Brugse Poort*. Geraadpleegd van http://www.complexestadsprojecten.be/Documents/2.1_Gent_Brugse_poort/Brochure%20Brugse%20Poort%20juni%202012.pdf

Barbay, C., & Kellens, M. (2001). *100 jaar steenkool: Ik verkoos de mijn*. Houthalen-Helchteren, België: Gemeentebestuur Houthalen-Helchteren.

Barbay, C., & Kellens, M. (2011). *Meulenberg: kleurrijk leven tussen watermolen en steenkolen*. Houthalen-Helchteren, België: Gemeente Houthalen-Helchteren.

Bezoek Utrecht. (z.d.). *De wijk Lombok*. Geraadpleegd op 15 april 2020, van <https://www.bezoek-utrecht.nl/locaties/854147988/lombok>

Clay, P. (1979). *Neighborhood Renewal: Middle-Class Resettlement and Incumbent Upgrading in American Neighborhoods*. Lexington, MA: D.C. Heath and Company.

Covington, J., & Taylor, R. (1989) Gentrification and Crime: Robbery and Larceny Changes in Appreciating Baltimore Neighborhoods during the 1970s. *Urban Affairs Quarterly*. 25, 142-72.

Forrest, R., & Kearns, A. (2001). Social Cohesion, Social Capital and the Neighbourhood. *Urban Studies*, 38(12), 2125–2143. <https://doi.org/10.1080/00420980120087081>

Fukuyama, F. (1999) *The Great Disruption: Human Nature and the Reconstitution of Social Order*. London: Pro. le Books.

Geho. (2019, 24 mei). Rechter verklaart stofzuiger van drugsdealers uit Meulenberg verbeurd. Het Belang van Limburg. Geraadpleegd van <https://www.hbvl.be>

Geho. (2019, 5 februari). Twintiger uit Meulenberg krijgt 18 maanden cel voor opzettelijke aanrijding. Het Belang van Limburg. Geraadpleegd van <https://www.hbvl.be>

Gemeente Houthalen-Helchteren. (2019). *Cijfers en weetjes*. Geraadpleegd op 4 januari 2020, van <https://www.houthalen-helchteren.be/cijfers-weetjes>

Gemeente Houthalen-Helchteren. (2019). *Mobiliteit*. Geraadpleegd op 4 januari 2020, van <https://www.houthalen-helchteren.be/mobiliteit>

Gentrificatie. (z.d.). In Wikipedia. Geraadpleegd op 29 maart 2020, van <http://nl.wikipedia.org/wiki/gentrificatie>

Glass, R. (1964) Introduction: Aspects of change, in Centre for Urban Studies. (ed) *London: Aspects of Change*. London: MacGibbon and Kee.

Henig, J. (1981) Gentrification and Displacement of the Elderly: An Empirical Analysis. *Gerontologist*. 21, 67-75.

Het Belang van Limburg. (2020, 8 januari). Houthalenaar steekt broer neer na discussie over trouwpartner zus. Het Belang van Limburg. Geraadpleegd van <https://www.hbvl.be>

Houben, G. (2019, 26 april). Dertien drugsdealers uit Meulenberg riskeren samen meer dan 300 maanden cel. Het Belang van Limburg. Geraadpleegd van <https://www.hbvl.be>

Keunen, P. (2010). *Mijn Cité: met de mijncité's naar de 20ste eeuw*. Genk: Stebo vzw.

Lees, L. (2008). Gentrification and Social Mixing: Towards an Inclusive Urban Renaissance? *Urban Studies*, 45(12), 2449–2470. <https://doi.org/10.1177/0042098008097099>

Ley, D. (1996) *The New Middle Class and the Remaking of the Central City*, Oxford: Oxford University Press.

Marcuse, P. (1986) Abandonment, Gentrification and Displacement: The Linkages in New York City. Chapter in Smith, Neil and Peter Williams. (ed) *Gentrification of the City*. London: Unwin Hyman.

McDonald, S. (1986). Does Gentrification Affect Crime Rates? *Crime and Justice*, 8, 163–201. <https://doi.org/10.1086/449122>

Mm. (2019, 22 december). Agent gewond na achtervolging in Meulenberg: al derde incident in een week tijd. Het Belang van Limburg. Geraadpleegd van <https://www.hbvl.be>

Parochie Sint-Lambertus. (1997). *1948 Meulenberg 1988*. Houthalen-Helchteren, België: Parochie Sint-Lambertus.

Ppn. (2019, 26 maart). Politie vindt kilo drugs in huis in Meulenberg. Het Belang van Limburg. Geraadpleegd van <https://www.hbvl.be>

Ppn. (2020, 27 januari). Tiener zonder rijbewijs crasht na politieachtervolging. Het Belang van Limburg. Geraadpleegd van <https://www.hbvl.be>

Projectgroep 50 jaar gastarbeiders Utrecht. (z.d.). *Lombok*. Geraadpleegd op 15 april 2020, van <https://50jaargastarbeidersutrecht.nl/50-jaar-gastarbeiders/Wonen/Wijken/Lombok>

Rose, D. (2004). Discourses and experiences of social mix in gentrifying neighbourhoods: a Montreal caste study. *Canadian Journal of Urban Research*, 13(2), 278–316.

Schoon, N. (2001). *The chosen City*. Londen: Spon Press.

Simons, O. (2019, 18 juli). Stenengooiers van Meulenberg krijgen 40 en 18 maanden cel. Het Belang van Limburg. Geraadpleegd van <https://www.hbvl.be>

Smith, N. (1996) *The New Urban Frontier: Gentrification and the Revanchist City*, London: Routledge.

Stad Gent. (z.d.). *Meibloemsite*. Geraadpleegd op 12 februari 2020, van <https://stad.gent/nl/zuurstof-voor-de-brugse-poort/meibloemsite>

Verhelst, J. (2015). *Steenkoolmijn van Houthalen: Cité Meulenberg*. Geraadpleegd op 6 januari 2020, van <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/122142>

Werkgroep visie Kanaalstraat/Damstraat. (2017). *Buurtvisie Kanaalstraat/Damstraat*. Geraadpleegd van <https://www.utrecht.nl/fileadmin/uploads/documenten/wonen-en-leven/wijken/wijk-west/kanaalstraat-damstraat/2017-11-buurtvisie-kanaalstraat-damstraat.pdf>

LIJST MET AFBEELDINGEN

Afb. 1: Geerkens, M. (2020). Alle voormalige steenkoolmijnen in Limburg [Illustratie].

Afb. 2: Geerkens, M. (2020). Luchtfoto van Houthalen-Helchteren met Meulenberg, de Grote Baan en de E314 op aangeduid [Illustratie].

Afb. 3: Geerkens, M. (2020). Locatie hoofdzetel steenkoolmijn Houthalen (oranje) en de oorspronkelijke locatie van de hoofdzetel (wit) [Illustratie].

Afb. 4: Barbay, C., & Kellens, M. (2011). Historische foto Kerklaan [Foto]. Geraadpleegd van pp. 13

Afb. 5: Parochie Sint-Lambertus. (1997). Toneelkring 'Vermaak na Arbeid' [Foto]. Geraadpleegd van pp. 24

Afb. 6: Barbay, C., & Kellens, M. (2001). Houten feestbarak Meulenberg [Foto]. Geraadpleegd van pp. 65

Afb. 7: Barbay, C., & Kellens, M. (2011). Cultuurcentrum Casino door architect Isa Isgour [Foto]. Geraadpleegd van pp. 47

Afb. 8: Parochie Sint-Lambertus. (1997). Harmonie 'De Eendracht' [Foto]. Geraadpleegd van pp. 43

Afb. 9: Parochie Sint-Lambertus. (1997). Voetbalploeg 'Eendracht' seizoen 1954-1955 [Foto]. Geraadpleegd van pp. 25

Afb. 10: Parochie Sint-Lambertus. (1997). Vissersclub van Meulenberg [Foto]. Geraadpleegd van pp. 26

Afb. 11: Geerkens, M. (2020). Luchtfoto van Gent met de Brugse Poort [Illustratie].

Afb. 12: Stad Gent. (z.d.). Stadslandbouw op het binnenplein van 'De Meibloem' [Foto]. Geraadpleegd van <https://stad.gent/nl/zuurstof-voor-de-brugse-poort/meibloemsite>

Afb. 13: Stad Gent. (z.d.). Speelzone park Luizengevecht [Foto]. Geraadpleegd van <https://stad.gent/nl/buitenlocaties/luizengevecht>

Afb. 14: Stad Gent. (z.d.). Ecologische plantenvijver in het Pierkespark [Foto]. Geraadpleegd van <https://stad.gent/nl/buitenlocaties/pierkespark>

Afb. 15: Geerkens, M. (2020). Luchtfoto van de Brugse Poort met de verschillende besproken ruimtelijke ingrepen [Illustratie].

Afb. 16: Geerkens, M. (2020). Luchtfoto van Utrecht met de wijk Lombok [Illustratie].

Afb. 17: Tooren, W., Omgeving en Gedrag Kop van Lombok, van Dijk, J., van Lier, L., & van den Brink, L. (2019). Containertuinen [Illustratie]. Geraadpleegd van <https://www.omgevingspsycholoog.nl/wp-content/uploads/2020/01/20191211-Ruimtelijke-interventies-gedragsbeïnvloeding-Kanaalstraat-en-Damstraat-low-res.pdf>

Afb. 18: Tooren, W., Omgeving en Gedrag Kop van Lombok, van Dijk, J., van Lier, L., & van den Brink, L. (2019). Drempel met een oversteekplaats, geïntegreerd in het voetpad [Illustratie]. Geraadpleegd van <https://www.omgevingspsycholoog.nl/wp-content/uploads/2020/01/20191211-Ruimtelijke-interventies-gedragsbeïnvloeding-Kanaalstraat-en-Damstraat-low-res.pdf>

Afb. 19: Google Inc. (z.d.). Moskeeplein en het fietspad [Foto]. Geraadpleegd van <https://www.google.be/maps/@52.0916209,5.1036516,3a,75y,64.6h,9.2.28t/data=!3m6!1e1!3m4!1s7Qqk2cj2oWi2XMxoYWUI1w!2e0!7i16384!8i8192>

Afb. 20: Tooren, W., Omgeving en Gedrag Kop van Lombok, van Dijk, J., van Lier, L., & van den Brink, L. (2019). Visiebeeld Moskeeplein [Illustratie]. Geraadpleegd van

<https://www.omgevingspsycholoog.nl/wp-content/uploads/2020/01/20191211-Ruimtelijke-interventies-gedragsbeïnvloeding-Kanaalstraat-en-Damstraat-low-res.pdf>

Afb. 21: Tooren, W., Omgeving en Gedrag Kop van Lombok, van Dijk, J., van Lier, L., & van den Brink, L. (2019). Visiebeeld indeling Kanaalstraat [Illustratie]. Geraadpleegd van <https://www.omgevingspsycholoog.nl/wp-content/uploads/2020/01/20191211-Ruimtelijke-interventies-gedragsbeïnvloeding-Kanaalstraat-en-Damstraat-low-res.pdf>

Afb. 22: Geerkens, M. (2020). Luchtfoto van Houthalen-Helchteren met Meulenberg in relatie tot de Noord-Zuidverbinding [Illustratie].

Afb. 23: Geerkens, M. (2020). Sport en spel voorzieningen in Meulenberg [Illustratie].`

Afb. 24: Geerkens, M. (2020). Scholen in en rond Meulenberg [Illustratie].`

Afb. 25: Geerkens, M. (2020). Religieuze voorzieningen in Meulenberg [Illustratie].`

Afb. 26: Geerkens, M. (2020). Groene long Houthalen [Illustratie].

Afb. 27: Geerkens, M. (2020). Berkenveld met de omliggende faciliteiten [Illustratie].

Afb. 28: Geerkens, M. (2020). Concept Berkenveld [Illustratie].

BIJLAGEN

BIJLAGE 1: KRANTENARTIKELEN MEULENBERG

Dit zijn enkele krantenartikelen uit Het Belang van Limburg van het afgelopen jaar met betrekking tot de wijk Meulenberg.

Twintiger uit Meulenberg krijgt 18 maanden cel voor opzettelijke aanrijding

05/02/2019 om 13:34 door geho

Themabeeld.
Foto: Tom Palmaers

HOUTHALEN-HELCHTEREN - Een 29-jarige man uit de Houthalense wijk Meulenberg is dinsdag in Hasselt veroordeeld tot 18 maanden cel nadat hij op 18 juni 2015 opzettelijk een man aanreed.

Dertien drugsdealers uit Meulenberg riskeren samen meer dan 300 maanden cel

26/04/2019 om 11:31 door Geert Houben

Foto: AP

HOUTHALEN / HOUTHALEN-HELCHTEREN - In de Hasseltse correctionele rechtbank is vrijdag 307 maanden cel gevorderd tegen dertien drugsdealers uit de Houthalense wijk Meulenberg.

Politie vindt kilo drugs in huis in Meulenberg

26/03/2019 om 11:56 door ppn

Foto: RR

HOUTHALEN-HELCHTEREN - De politie Carma arresteerde maandag twee mannen nadat ze in een huis in de Ahornstraat in de Houthalense wijk Meulenberg een kilo cannabis hadden aangetroffen.

Rechter verklaart stofzuiger van drugsdealers uit Meulenberg verbeurd

24/05/2019 om 15:53 door geho

Themabeeld.
Foto: BELGAIMAGE

HOUTHALEN-HELCHTEREN - De Hasseltse strafrechter heeft vrijdag twaalf drugsdealers uit de Houthalense wijk Meulenberg veroordeeld tot straffen van 15 maanden met uitstel tot 2 jaar effectief en 6.000 euro boete. Een dertiende betichte kreeg een werkstraf van 150 uur.

Stenengooiers van Meulenberg krijgen 40 en 18 maanden cel

17/07/2019 om 09:45 door Olivier Simons

Foto: KH

/ HOUTHALEN-HELCHTEREN - Woensdagochtend zijn in de rechtbank van Hasselt een 35-jarige en 43-jarige Houthalenaar veroordeeld tot 40 maanden en 18 maanden cel voor hun aandeel in de rellen van Meulenberg. In oktober 2013 raakte daarbij agent Mario Ghijs zwaargewond toen hij een steen tegen zijn hoofd kreeg.

Agent gewond na achtervolging in Meulenberg: al derde incident in een week tijd

Politie

22/12/2019 om 13:27 door mm

Foto: BELGAIMAGE

HOUTHALEN-HELCHTEREN - Voor de derde keer in minder dan vijf dagen tijd heeft een jongeman uit Houthalen zich agressief opgesteld tegen een politieagent. Het laatste feit dateert van vrijdagavond. Toen raakte een agent gewond na een achtervolging in Meulenberg. Ook de 21-jarige verdachte raakte gewond.

Houthalenaar steekt broer neer na discussie over trouwpartner zus

Steekpartij

08/01/2020 om 12:30 | Bron: EIGEN BERICHTGEVING

Foto: Photo News

HASSELT / HOUTHALEN-HELCHTEREN - Een 40-jarige Houthalenaar hangt 18 maanden cel voorwaardelijk boven het hoofd voor het neersteken van zijn broer. De man hield aan de tien messteken een klaplong over. Aanleiding was een discussie over de trouwpartner van hun zus, die illegaal in het land verbleef.

Tiener zonder rijbewijs crasht na politieachtervolging

27/01/2020 om 17:34 door ppn

Foto: Politiezone Carma

HOUTHALEN-HELCHTEREN - Een tiener (17) crashte vrijdagavond na een korte achtervolging in Meulenberg. De jongeman had geen rijbewijs en was van een controle weggereden.

BIJLAGE 2: INTERVIEW MICHAËL HERBOTS

Michaël is een opbouwwerker van het buurthuis Rimo in Meulenberg. Wij hadden vrijdagochtend, 29 november 2019, afgesproken in het buurthuis voor een verkennend gesprek om een beter beeld over Meulenberg te krijgen. Hierdoor hoopte ik te weten te komen wat er al allemaal aangeboden wordt en waar er nog nood aan is. Het was een heel aangenaam en leerrijk gesprek en het verliep als volgt:

Kan u mij eerst en vooral eens vertellen wat hier te doen is in het buurthuis zelf? Want ik ben op de hoogte van welke activiteiten jullie organiseren, maar gebeuren die activiteiten ook hier in het gebouw zelf?

Hier in huis zitten twee organisaties die een vast bureau hebben. Dat is het hoofdkantoor van Jeugdwelzijnswerk Meulenberg en wij, Rimo het buurtwerk. Dat zijn ik en mijn collega Vera. Vera begeleidt twee vrouwen groepen. Een groep is een wegwijs groep. Die dient om vrouwen sterker te maken in het omgaan met allerlei zaken zoals een EHBO cursus, vormingen, ... Dat is de groep die nu redelijk zelfstandig is en nu ook zelf activiteiten in de wijk organiseren. Dat zijn dus vrouwen van die wijk die ook dingen voor de wijk organiseren. De andere groep van Vera is een crea groep, die creatieve activiteiten doen, dat spreekt voor zich. Ik heb geen vaste groep, ik ben meer van de twee de opbouwwerker. Ik ben meer aanwezig in de wijk, huisbezoeken doen, bijvoorbeeld met verhuizingen in sociale huisvesting, of andere thema's zoals gemeenschap samenbrengen. Bijvoorbeeld zijn wij nu in overleg met de verschillende moskee verenigingen om samen te werken en samen activiteiten te organiseren. Die activiteiten zijn dan minder belangrijk, maar vooral dat zij willen samenwerken. Wij werken ook samen met de school en met het Casino. Dat zijn dingen die wij als collega's allemaal doen. Dus zowel activiteiten organiseren, uitstappen, vaste groepen, danskampen, ... Maar ook echt in de wijk om te werken rond de thema's: inkomen, huisvesting, werk, ... Daar proberen wij degene te zijn die het dichtst bij de mens te staan, om hun door te verwijzen naar bijvoorbeeld het OCMW of het CLB.

De vrouwengroep die jullie begeleiden. Wat voor activiteiten organiseren zij?

De organisatie van het danskamp heeft deze groep op zich genomen. Dat zijn drie of vier mama's uit deze groep die tijdens de vakantie drie dagen lang voor de kinderen hebben gekookt en daarmee dansen en kamperen. De vrouwengroep heeft een hele grote rol opgenomen in het vrouwenontbijt dat ook een samenwerking is tussen verschillende andere organisaties. Of in de zomer trekken wij naar de pleinen en doen wij pleinactiviteiten om mensen die rond het plein hangen te bereiken en daarbij wordt deze vrouwengroep ook vaak mee betrokken.

Waar vinden deze activiteiten plaats aangezien er in dit buurthuis zelf niet heel veel plaats is?

De vaste activiteiten van de groep gaan hier door. Sinds september is er ook het dienstencentrum open in het cultuurcentrum Casino, met een heleboel activiteiten voor senioren, maar eigenlijk mag iedereen daar naartoe gaan. Dus wij organiseren daar ook soms activiteiten. Ik ga vanaf volgende week bij alleenstaande mannen in de wijk koken. Eerst wou ik dat hier doen, maar deze keuken is veel te klein, dus dat ga ik bij de mannen thuis doen.

Ik heb in een aantal bronnen over Meulenberg teruggevonden dat de verschillende nationaliteiten naast elkaar door leven in plaats van met elkaar en dat dat voor veel conflicten zorgt. Proberen jullie hier iets aan te doen?

Dat is inderdaad de bedoeling, maar daar slagen wij niet altijd in. Wij zien dat wel als een belangrijke noodzaak die moet gebeuren. Niet alleen binnen Meulenberg, ook met de mensen hier buiten.

Denkt u dat een fysieke ingreep, zoals een gebouw, hier misschien wel in zou slagen om de inwoners terug met elkaar te kunnen verbinden?

Daar zijn zeker mogelijkheden rond. Uiteindelijk zijn er wel locaties waar activiteiten door kunnen gaan, maar er zijn weinig ontmoetingsplaatsen in de wijk. Die zijn op dit moment zelfs niet

aanwezig. Het Casino en het buurthuis zouden dat moeten zijn, maar dat is het op dit moment niet. Ik hoop dat de komst van het dienstencentrum in het Casino hier wel verandering in gaat brengen. Ik zie dat meer als een buitenruimte waar de mensen van de wijk kunnen vertoeven, dat Meulenberg een stempel geeft en waar het leuk is om te zijn. Als je bijvoorbeeld kijkt naar het plein aan de parochiezaal. Dat is heel groot met een verouderde speeltuin en een pleintje waar jongeren 's avonds samen komen, maar voor de rest is dat verloederd. In een droombeeld zou dat voor mij een buitenruimte worden waar heel veel vertier mogelijk is, waar bewoners elkaar kunnen ontmoeten, kinderen met elkaar kunnen spelen en waar eventueel zelfs winkels zijn. Bijvoorbeeld pop-ups waar mensen iets kunnen ondernemen.

Denkt u dat er veel bewoners in Meulenberg zijn die dat ondernemerschap in zich hebben?

Veel te weinig en dat is jammer. Wat je heel veel hier in de wijk ziet zijn jongeren en kinderen die het heel goed doen op school. Deze ouders beslissen dan vaak om uit de wijk te trekken, zodat de kinderen naar een andere school kunnen gaan met meer Vlaamse kinderen of meer leerkansen. Dus deze kinderen die de andere kinderen uit de wijk mee zouden kunnen nemen in hun motivatie voor school, trekken weg en dat is jammer. Ook de mensen met andere origine die geslaagd zijn in het leven vertrekken hier. Dus degene die hier blijven zijn de allerzwaksten, dus dan zou zo iets wel leuk zijn waar zij zich kunnen ontplooien. Op de Springstraat is er sinds kort een ontbijtzaak geopend door een Marokkaanse en een Turkse vrouw. De prijzen zijn veel te duur, maar het is wel heel goed dat er eindelijk eens iets open gaat in Meulenberg. Hier zou eigenlijk ook een Marokkaanse speciaalzaak moeten zijn. Het Casino wordt heel weinig gebruikt door mensen uit Meulenberg, maar vooral door Vlaamse mensen die naar cultuurvoorstellingen komen kijken en zij hebben bang om hier 's avonds in Meulenberg te komen. Als de voorstelling gedaan is, gaan zij zo snel mogelijk terug naar hun auto gaan om zo snel mogelijk uit de wijk te geraken. En misschien snap ik hun wel maar hoe goed zou dat zijn als die daarvoor of erna ergens lekker Marokkaans kunnen gaan

eten bijvoorbeeld. Op de Koolmijnlaan zijn wel zo een aantal handelszaken, maar in de wijk zelf ontbreekt dat.

Voor de locatie van mijn masterproject heb ik het Berkenveld op het oog, omdat dit centraal gelegen is tussen de verschillende scholen, maar denkt u dat dit misschien te ver gelegen is van het centrum van de wijk?

Nee, dat vind ik niet te ver en lijkt mij een goede locatie. Er staan een aantal gebouwen op dat perceel leeg, dus het zou zonde zijn om hierbij nog een nieuw gebouw te plaatsen, maar daar kan je misschien wel iets mee doen. Wat alle scholen rondom het perceel kenmerken is dat veel kinderen aangesloten zijn bij naschoolse activiteiten, jeugdbewegingen of sportverenigingen. Dat heeft een grote invloed op uw opvoeding om buiten school ook nog mensen te ontmoeten. Dus dat zou wel interessant zijn als de kinderen van de verschillende scholen op deze plaats kunnen samenkomen en hun netwerk van contacten kunnen vergroten. Daarin komen wij als buurthuis ook tussen om deze verschillende groepen uiteindelijk bij elkaar te brengen. In Beringen is men daar nu mee bezig in samenwerking met de scholen en het buurthuis van daar. Daar is geen fysieke locatie voor gecreëerd, maar gaan de activiteiten steeds op een andere school door. Het probleem daarbij is dat de leerlingen meestal alleen maar naar de activiteiten gaan die op hun eigen school plaatsvinden en moeilijk naar de andere scholen gaan, terwijl dit net de bedoeling is. Maar dat is dus wel een idee wat ik hier op lange termijn ook in Meulenberg zou willen.

Ik heb ook ergens gelezen dat jullie Nederlandse lessen organiseren. Wordt daar veel gebruik van gemaakt?

Ja dat klopt. Maar dat is eigenlijk de wijk al uitgegroeid. Dat gaat nu door bij het volwassen onderwijs aan het gemeentehuis en dat zijn we nu aan het proberen dat de gemeente dat overneemt, zodat wij hier terug kunnen starten met een kleinere groep. Het zijn voornamelijk vrouwen die hier gebruik van willen maken wat voor mij niet altijd even gemakkelijk is, omdat zij niet graag les krijgen van mannen en de activiteiten liever onder de vrouwen houden. De mannen zitten meestal in de moskee en staan niet zo open om aan activiteiten mee te doen.

Meulenberg klinkt toch wel als een levendige buurt als ik het van u hoor.

Ja dat klopt. Er gebeuren heel wat goede dingen in de wijk en er zijn ook een grote groep mensen die het goed voor hebben, maar ik wil het ook niet te positief zien, want er blijven natuurlijk wel een aantal grote problemen. Wat ik wel heel jammer vind is dat de groep 6-jarige kinderen uit deze wijk veel minder woorden kennen dan kinderen uit andere gezinnen, omdat de ouders thuis nog steeds in hun moedertaal spreken. En op deze leeftijd is taal echt belangrijk voor kinderen, waardoor zij al direct met een achterstand op school beginnen en ook moeilijker integreren. Vaak kunnen de ouders niet eens Nederlands of maar heel gebrekkig Nederlands of ontbreken zij aan zelfvertrouwen om toch Nederlands te durven spreken, maar dit heeft jammer genoeg een grote invloed op de ontwikkeling van de kinderen. Ouders liggen ook vaak in de knoop met wat ze moeten doen. Heel wat mensen vinden Nederlands spreken belangrijk. Tegen kinderen op school worden dus vaak gezegd dat zij enkel Nederlands mogen spreken tegen elkaar en hier gaan ook vaak straffen mee gepaard wanneer zij toch bijvoorbeeld Marokkaans tegen elkaar spreken. De leerkrachten bedoelen dit heel goed en straffen het kind voor het spreken in een andere taal, maar kinderen begrijpen dit vaak niet en denken dat zij gestraft worden voor het spreken tegen elkaar en daardoor worden kinderen heel onzeker. Daarvoor zijn nu ook organisaties actief zoals 'Kind en taal' om bij de gezinnen thuis te gaan en kinderen al te begeleiden alvorens zij naar de kleuterklas gaan. Kinderen zijn sponsen, dus het maakt eigenlijk niet uit welke taal zij leren spreken. Als zij een taal kunnen spreken kunnen zij ook andere talen vertalen, dus daarom vind ik het niet de beste methode om kinderen te straffen voor het spreken in een andere taal, want dit gaat hun op langere termijn ook beperken in het Nederlands spreken.

Dan wil ik u heel erg bedanken. U heeft mij veel kunnen vertellen wat ik nog niet wist en waar ik zeker mee aan de slag kan.

Dan ben ik heel blij dat ik u heb kunnen helpen.